FRANO KOVAČEVIĆ

NARAVNA ŽELJA ZA BOGOM

PREMA NAUCI SV. TOME AKVINSKOG

DOKTORSKA DISERTACIJA NA RKT. BOGOSL.
FAKULTETU SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
(IZVADAK)

OCJENITELJI:
Dr. STJEPAN BAKŠIĆ, red. prof.
Dr. ĐURO GRAČANIN, red. prof.

ZAGREB
1946

63

FRANO KOVAČEVIĆ

NARAVNA ŽELJA ZA BOGOM

PREMA NAUCI SV. TOME AKVINSKOG

DOKTORSKA DISERTACIJA NA RKT. BOGOSL.
FAKULTETU SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
(IZVADAK)

OCJENITELJI:
Dr. STJEPAN BAKŠIĆ, red. prof.
Dr. ĐURO GRAČANIN, red. prof.

ZAGREB
1946

FRANO KOVAČIĆ

NARAVNA ŽELJA ZA BOGOM

PREMA NAUCI SV. TOME AKVINSKOG

DOKTORSKA DISERTACIJA NA RIM. BOGOSL.
FAKULTETU SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAGREB
1946

NARAVNA ŽELJA ZA BOGOM KOD SV.TOME AKVINSKOG

O želji za Bogom sv. Toma govori na mnogim mjestima u svojim djelima,ali o tom pitanju izričito raspravlja u svojim glavnim djelima "Summa contra Gentiles" i "Summa Theologica" /1/.

U "Summa contra Gentiles" sv. Toma raspravlja o želji za Bogom u trećoj knjizi.Tu on najprije dokazuje,da je cilj čovjeka bilo koja spoznaja /2/,a zatim precizira pitanje,da se tu ne može raditi o jednom činu volje, jer volja sama ne može biti sebi cilj /3/.Po ovom načelu on dokazuje,da nijedno stvoreno dobro ne može biti cilj čovjeka /4/,pa dosljedno,da je zadnja sreća čovjeka u promatranju Boga /5/.Rezimirajući predhodno razlaganje zaključujemo,da se blaženstvo ne može sastojati u nijednoj drugoj spoznaji osim Boga.Potom ispituje,koja će spoznaja Božja doista sačinjavati zadnje blaženstvo i potpunu sreću razumnog bića /6/.Kako pak nijedna spoznaja,koju mi imamo o Bogu u ovom životu,ne može sačinjavati naše potpuno blaženstvo i našu zadnju sreću,slijedi, da zadnja naša svrha nije u ovom životu,te se prema tome ona mora sastojati u onoj spoznaji Boga,koju ćemo imati poslije ovog života /7/.Spoznaja koju ćemo imati o Bogu poslije ovog života,zadovoljit će našu želju u tolikoj mjeri,da će biti potpuno dovoljna za našu sreću,te će sačinjavati naše blaženstvo.Napokom istražuje da li spoznajemo Božju bit /8/,te tvrdi i naglašuje,da je u nama naravna želja za gledanjem Boga /9/.To dokazuje sa šest dokaza,a od osobite je važnosti drugi dokaz,gdje sv. Toma veli:"Iz spoznaje učinaka pobudjuje se u nama želja za spoznajom uzroka,pa zato i ljudi počeše umovati /filozofirati/ istražujući uzroke stvari.Ne smiruje se dakle želja za znanjem,koja se nalazi kod svih razumskih bića dok ne upoznaju bit uzroka,kad su već upoznali bit učinaka.Time što separatna bića spoznaju,da je Bog uzrok svih stvari.....ne smiruje se u njima naravna želja,dok ne vide bit samoga Boga" /10/.

1./ S.Th. I.q.12,ar.1.
S.Th.I-II.q.3,ar.8.
III C.G. cc.50,51.et 57.
2./ III C.G. c.25.
3./ Ib.c.26.
4./ Ib.cc.27-36.
5./ Ib.c.37.
6./ Ib.c.38.
7./ Ib.cc. 39-48.
8./ Ib.c.49.
9./ Ib.c.50.
10./ III C.G.c.50.

I ako sv.Toma naglašuje,da je u nama naravna želja za gledanjem Boga,ipak je njegova nauka stalna i čvrsta,da je naravno gledanje Boga vlastitost samoga Boga,pa zato i veli:"Vidjeti Boga u samoj Božanskoj biti vlastitost je Božje naravi" /11/.Priznavajući,da je naravno gledanje Boga vlastitost same Božje naravi i prema tome da ono nadilazi ljudske sile,ipak se sv.Toma ne ustručava naglasiti, da je u nama naravna želja za gledanjem Boga,pa zato i veli:"Premda je naime čovjek naravno usmjeren prema zadnjem cilju,ipak ga ne može naravno postići,već samo po milosti i to zbog uzvišenosti tog cilja" /12/.Još većma sv.Toma naglašuje naravnost naše želje za gledanjem Boga kada veli, da ova želja ne može biti varava ni uzaludna /13/.

Sv.Toma u "Summa contra Gentiles" ističe,da se naravna želja za Bogom ne zadovoljava bilo kakvom spoznajom o Bogu,pa svoje razlaganje zaključuje:"Budući je nemoguće da naravna želja bude uzaludna,što bi doista bilo,kad ne bi bilo moguće spoznati Božju bit,što naravno žele svi umovi / mentes/,stoga treba reći,da Božju bit mogu vidjeti svojim umom ne samo intelektualna separatna bića,već i naše duše"./14/.Ovdje moramo upozoriti,da sv.Toma zaključuje na mogućnost intuitivnog gledanja Božje biti i to potpuno ispravno,jer nije mogao zaključiti na samu činjenicu,budući je to djelo,zbog svoje nadnaravnosti,osobite Božje dobrote i milosrdja,jer se Bog u svojoj neizmjernoj ljubavi udostojao nas podignuti u nadnaravan red tako,da smo postali po riječima sv. Petra "consortes divinae maturae"/15/.

Istu nauku nalazimo i u "Summa Theologica". U njoj je sv. Toma izrazio zadnju svoju misao u svim teologijskim pitanjima,pa dakako i u pitanju naravne želje za Bogom.

U prvom dijelu sv.Toma će imati više puta prigode da govori o blaženom gledanju,ali da se ne mora ponavljati,on će na početku traktata o spoznaji Božjoj izričito proučiti ovo pitanje,a ono,što će slijediti,bit će samo upotpunjavanje.

Sv.Toma raspravljajući o spoznaji Božjoj /16/,u većini članaka govori o intuitivnom gledanju Božje biti. U prvom članku postavlja pitanje:"Da li stvoreni razum može vidjeti Božju bit".U odgovoru na to pitanje,najprije postavlja poteškoću prema kojoj je Bog savršeno poznat samomu sebi,a nipošto nama/17/,te naglašuje neispravnost mišljenja,koje niječe mogućnost intuitivnog gledanja Božje biti /18/.Razlog je tomu,što se zadnje blaženstvo čovjeka treba sastojati u najsavršenijem djelovanju,a to nije drugo nego djelovanje ili čin razuma.Ako dakle stvoreni razum

---

11./III C.G. c.52.
12./In Boetium De Trinitate Q.6.a.4 ad 5.
13./S.Th.I,q.12,ar.1.
Comp.Theol.c.104.
III C.G.cc.51 et 57
14./III C.G.c.51.
15./2 Petri 1,4.
16./S.Th.I,q.12.
17./S.Th.I,q.12.ar.1.
18./Ib.loc.cit.

ne može vidjeti Božju bit,tad ili neće nikada postignuti svoje blaženstvo,ili se pak njegovo blaženstvo mora sastojati u drugom,a ne u posjedovanju i gledanju Boga.To se pak protivi vjeri,koja uči,da se u onom sastoji zadnje blaženstvo razumne naravi,što je njoj pricip bistvovanja /principium essendo/,jer je u toliko nešto savršeno,u koliko stiže do svog pricipa /19/.Dalje pak nastavlja sv.Toma dokazivati,da je negativno mišljenje neispravno,ne samo zato,što se protivi vjeri,već i zato,što se protivi razumu:jer se u čovjeku nalazi naravna želja da spozna uzrok,kad je upoznao učinak,Kada dakle razumno biće ne bi moglo doći do spoznaje uzroka svih stvari,tad bi ova naravna želja za spoznajom uzroka bila uzaludna ili varava /20/.

Upozoriti moramo,da sv.Toma,raspravljajući o predodredjenosti,jasno naznačuje,u kojem smislu treba shvatiti tekstove,u kojima se veli,da intuitivno gledanje Božje biti nije proporcionalno naravi.Postoji,veli on,i drugi cilj,koji joj odgovara i koji svojim silama može postignuti,dok prema ovom mora biti usmjerena od drugoga/21/. Nerazmjer dakle postoji izmedju naše naravi i intuitivnog gledanja Božje biti,a taj proizlazi iz nemogućnosti,da narav svojim silama postigne intuitivno gledanje Božje biti.Ali ovaj nerazmjer ipak nije takav,da bi za nas bila isključena svaka mogućnost i želja intuitivnog gledanja Boga.Taj razmjer izmedju nas i Boga doista postoji u koliko se odnosimo na Boga kab učinak prema uzroku,kao nesavršeno prema savršenom,pa zato naš razum može spoznati Boga /22/.Razmjer je dakle manjkav,što čovjek nije kadar da svojim silama dodje do svog cilja,ali to ne znači,da ne postoji mogućnost i želja.Zato Andjeoski Naučitelj razlikuje blaženstvo andjela,koje im po naravi pripada od onog blaženstva,koje nadilazi njihove sile,te koje je s obzirom na njihovu narav nadnaravno/23/.

Intuitivno gledanje Božje biti jest doista izvan zahtjeva naravi,ali nije nipošto strano,a još manje protivno samoj naravi,već je naprotiv dopunak njezina elana i njezine sklonosti:jedini zadnji cilj,koji nas potpuno može zadovoljiti i dosljedno zadovoljava.Jer i ako intuitivno gledanje Božje biti nije,kako veli sv.Toma, nešto što naravi pripada,ipak je cilj naravi.

O želji za Bogom sv.Toma još govori i u drugom djelu svoje Teologijske sume,gdje raspravlja o zadnjem cilju čovjeka i njegovom blaženstvu/24/.Doista on je to obradio i u djelu "Summa contra Gentiles"/25/,gdje je cilj razumnog bića proučavao u okviru naše svrhovitosti,ali ovdje odgovara na pitanje i sa vjerske strane te tako razumno razlaže,da nam se pričinja čisto filozofsko raspravljanje.

19./S.Th.I,q.12,ar.1.
20./Ib.loc.cit.
21./S.Th.I,q.23.ar.1.
22./S.Th.I.q.12.ar.1 ad 4.
23./S,Th.I,q.62,ar.1.
24./S,Th.I.q.2.
25./III C.G.cc.25-37.

Proučavajući u svojoj Teologijskoj sumi dublje cilj čovjeka sv.Toma naglašuje,da je Bog doduše cilj čovjeka kao što je i cilj svakoga stvorenja,ali je način,kojim ga mi postizavamo,različit od onoga kojim ga postizavaju materialna bića /26/.Posjedovanje zadnjeg cilja sačinjava naše blaženstvo /27/.Zato sv.Toma najprije govori u čemu se sastoji blaženstvo,zatim što je blaženstvo,a napokom kako se može blaženstvo postići./28/.

Da dobro shvatimo vrijednost i smisao ove diobe, treba upozoriti na razliku izmedju vanjskog i nutarnjeg cilja.Ako se u našem blaženstvu nalazi dvostruk elemenat,tada treba svaki oprodijeliti.To čini sv.Toma ispitujući u čemu se sastoji blaženstvo,koji je naš vanjski cilj;zatim što je blaženstvo i koji je naš nutarnji cilj. U prvom traktatu sv.Toma dolazi do zaključka,da može biti samo Bog naš zadnji cilj,a u drugom zaključuje,da naš zadnji cilj,t.j. Boga,postizavamo izravno intelektualnim gledanjem.

Da je samo Bog naš zadnji cilj,sv.Toma dokazuje time,što veli,da ništa stvoreno,budući je ograničeno, ne može sačinjavati naše zadnje blaženstvo,jer ono mora biti najsavršenije dobro,koje je sposobno,da utiša našu želju.Ono je naš zadnji cilj,koji nas može i mora potpuno zadovoljiti.Zato blaženstvo mora biti savršeno dobro,koje će potpuno zadovoljiti i koje zadovoljava svaku želju.Budući pak,da sam Bog može svaku želju zadovoljiti,to slijedi,da se naše blaženstvo sastoji u samom Bogu /29/.

Napokom ispitujući,kojim načinom mi izravno postizavamo Boga i što nas doista čini blaženim /30/,ponovo dolazi do istog zaključka:zadnje i prema tome savršeno blaženstvo ne može se sastojati u drugom nego jedino i isključivo u intuitivnom gledanju Božje biti.To sv.Toma dokazuje time,što čovjek ne može imati savršeno blaženstvo,dok njegova želja nije potpuno ispunjena, što biva posjedovanjem vlastitog objekta.Budući da je predmet razuma bit same stvari,mi postajemo savršeniji, što više prodiremo do biti same stvari.Ako dakle poznajemo bit nekih učinaka,a ne možemo doći do spoznaje biti njihova uzroka,tad ne možemo biti savršeni,jer u nama ostaje neispunjena naravna želja da spoznamo samu bit uzroka,kad već poznajemo bit učinaka.A jer poznajemo stvorena bića,koja su učinci Božji,ne možemo biti mirni dok nismo ušli u intimnost Božje biti/31/.

26./S.Th.I-II,q.1.ar.8.
27./Ib loc.cit.
28./Ib.q.2.
29./ Ib.q.2,ar.8.
30./Ib.q.3.
31./Ib.q.3,ar.8.

Kako vidimo jedno i drugo pitanje dovelo nas je do istog zaključka. Promatranjem cilja sa vanjske strane došli smo do zaključka, da se on sastoji u izravnom promatranju Boga. Promatranjem pak cilja sa subjektivne strane, ukoliko je zadnji cilj naše naravi, također smo došli do zaključka, da to mora biti čin, kojim izravno postizavamo i dosižemo Boga u njegovoj Božanskoj biti. Isti dokazi služe nam za jedan i za drugi zaključak. Zadnji cilj treba da bude u samom Bogu, jer se naša volja, kao univerzalna moć ne može zadovoljiti ograničenim. Isto tako mi svojim činom blaženstva moramo doseći i postići Boga, jer se u protivnom slučaju naša moć i naša želja za znanjem ne može zadovoljiti, budući da sve druge spoznaje, koje su ograničene, ne mogu zadovoljiti naš razum. I ako smo po sebi i u sebi stvoreni i ograničeni, ipak se u nama nalaze neograničene želje i težnje, koje su najsavršeniji dokaz, da se naše blaženstvo mora sastojati doista jedino i isključivo u intuitivnom gledanju Božje biti.

Naglasiti moramo, da sv. Toma izričito tvrdi, da se zadnje i savršeno blaženstvo ne može sastojati u drugom nego u gledanju Boga /32/, a malo poslije ističe, da je gledanje Boga u njegovoj biti nadnaravno ne samo za čovjeka već i za svako stvorenje /33/.

Iz rečenog nastaje slijedeće pitanje:

1. Ako je intuitivno gledanje Boga nama nadnaravno, kako onda u nama može biti naravna želja za gledanjem Boga?
2. Ako je u nama naravna želja ze gledamjem Boga, kako onda intuitivno gledanje Boga može biti nama nadnaravno?

Jedno i drugo naučava sv. Toma, jer s jedne strane tvrdi nadnaravnost intuitivnog gledanja Božje biti, a s druge strane naglašuje naravnost naše želje za intuitivnim gledanjem Božje biti. Nije shvatljivo na prvi pogled, kako se zadnji cilj i savršeno blaženstvo čovjeka može sastojati u intuitivnom gledanju Božje biti, a taj cilj čovjeku nije naravan već nadnaravan. Kako čovjek naravno može težiti za nečim nadnaravnim i željeti nešto nadnaravno, te kako sv. Toma može tvrditi, da naravna želja za gledanjem Boga ne može biti varava ni uzaludna. Ako je želja za Bogom naravna, onda nam i gledamje Boga mora biti naravno, jer ga naravnim silama možemo i postići. Ako je pak gledamje Boga nama nadnaravno, onda je logično, da ne možemo imati nikakve naravne želje za gledamjem Boga.

Kada govorimo o naravnoj želji za Bogom, uvijek razumijevamo naravnu želju za intuitivnim gledanjem Božje biti.

Ako hoćemo ispravno riješiti problem naravne želje za Bogom kod sv. Tome, tada moramo paziti na to da utvrdimo tri stvari, i to:

1. nadnaravnost intuitivnog gledanja samoga Boga;
2. naravnost naravne želje ze gledanjem Boga;
3. apsolutnu vrijednost dokaza sv. Tome.

32./S. Th. I-II. q. 3. ar. 3.

33/S. Th. I-II. q. 5ar. 5.

Kako naravna želja za Bogom može biti ili prirodjena, ili djelomičmp naravna djelomično nadnaravna, ili uvjetna ili nužna, to će samo ona i jedino ona želja ispravno rastumačiti sv. Tomu i riješiti to pitanje, koja potvrdjuje nadnaravnost intuitivnog gledanja samoga Boga, naravnost naše naravne želje za gledanjem Boga i apsolutnu vrijednost dokaza sv. Tome

Budući da niti prirodjena želja, niti djelomično naravna a djelomično nadnaravna, niti uvjetna naravna želja ne dokazuju: nadnaravnost intuitivnog gledanja samoga Boga, naravnost naše naravne želje za gledanjem Boga i apsolutnu vrijednost dokaza sv. Tome, nego sve troje dokazuje samo i jedino izvedena, te posve naravana i nužna želja za Bogom, iz toga slijedi, da ispravno rješava pitanje i izkazuje pravu nauku sv. Tome u pogledu naravne želje za Bogom jedino i isključivo izvedena, te potpuno naravna i nužna želja.

Da dokažemo našu tvrdju i riješimo pitanje naravne želje za Bogom kod sv. Tome Akvinskog, mi ćemo dokazati da:

I. naravna želja za Bogom nije prirodjena;
II. naravna želja za Bogom nije djelomično naravna;
III. naravna želja za Bogom nije uvjetna;
IV. naravna želja za Bogom je izvedena te posve naravna i nužnaž

I. NARAVNA ŽELJA ZA BOGOM NIJE PRIRODJENA.

a/ Heretici.

Bilo je heretika, koji su tvrdili, da nam je želja za Bogom potpuno i posve prirodjena. To su naučavali stoga, štp su poistovjetovali naravni i nadnaravni red, pa tvrdili, da smo po svojoj naravi usmjereni na intuitivno gledanje Boga i na nadnaravni red. Medju ove treba ubrojiti: Lutera, Baja i Janseni

Luter /+1546/ i Kalvin/+1603/ pretpostavljajući, da je milost i cjelovitost, koju su imali u stanju nevinosti, bila prirodjena potreba naravi, nijekali su gratuitivno uzdignuće naravi na nadnaravni red i tvrdili, da je ovo kao i intuitivno gledanje Boga nama nužnoga mi da smo po svojoj narati odredjeni ha gledanje Boga. Zato Luter veli: "Tvrdimo, da pravednost nije bila dar, što je došao iz vana, rastavljen od naravi, već je bila posve naravna i da se narav Adama sastojala u tome, da ljubi Boga, da vjeruje u Boga, da pozna Boga, i ovi darovi su bili posve naravni, kao što je naravno, da oči primaju svijetlost" /34/. Ista nauka nalazi se i kod Kalvina/35/.

34/ Genesis cap. III,
35/ Inst. bib. I, cap. XIV.

Prema nauci prvih protestanata istočna pravednost, milost i nadnaravna dobra, bila su potrebna naravi, pa je stoga i samo intuitivno gledanje Boga bilo nama posve naravno i dužno /debitum/.

Zablude prvih protestanata crkveno je učiteljstvo više puta osudilo, ali su na osobiti način bile osuđjene od općeg crkvenog Tridentinskog sabora /1545 - 1563/. On izričito veli: "Ako tko reče, da se čovjek svojim djelima, koja čini po silama ljudske naravi ili po nauci Zakona, bez Božje milosti po Kristu može opravdati pred Bogom: neka bude osuđjen"/ 36/ i "Ako tko reče, da se Božja milost po Kristu daje samo zato da čovjek lakše može živjeti te život vječni zaslužiti, kao da slobodnom voljom može postići oboje bez milosti, i ako slabije i teže : neka bude osuđjen"/ 37/.

Baj/+1589/je širio istu nauku kao i prvi protestanti. Po njegovoj nauci "ljudskoj je naravi sublimacija i eksaltacija u društvu božanske naravi bila potreba cjelovitog prvog stanja, i stoga treba da se zove naravnom, a ne nadnaravnom" /38/. Isto tako uči, da je ona različita dvostruke ljubavi, naravne naime, kojom se Bog ljubi kao tvorac naravi, i gratuitne, kojom se Bog ljubi, kao beatificator, isprazna i lažna te izmišljena zato, da se izigra Sveto Pismo i mnoga stara svjedočanstva /39/.

Iz Bajeve nauke slijedi, da je uzdignuće ljudske naravi na nadnaravni red nama posve potrebno i naravno. Zato nam je i samo blaženo gledanje naravno, a Bog u svojoj Božanskoj naravi je naš naravni cilj. Bajeve je zablude osudio Pio V. g. 1567, svojom bulom "Ex omnibus afflictionibus"/40/, Grgur XIII. g. 1579. i Urban VIII. 1641.

Jansenije /+1638/ i Kesnel/+1719/ slijedeći stope Bajanizma naučavali su jednako kao i Baj. Jansenije u svom djelu "Augustinus" veli: "Kraljestvo nebesko, koje je nadnaravnoga reda, ne možemo rastaviti bez nepravde od čiste naravi" i "čistu narav bez milosti i bez grijeha koliko istočnog toliko osobnog ne možemo zamisliti kao isključenu od blaženog gledanja Boga"/41/. Istu je nauku učio i Kesnel, po kojem je "milost Adama posljedica stvaranja i nešto potrebno zdravoj i čitavoj naravi" /42/.

Iz nauke Jansenija i Kesnela proizlazi, da smo po svojoj naravi odredjeni za blaženo gledanje i da je ono nama po naravi pripadalo, Jansenije i Kesnel su svojom naukom rušili nadnaravni red, pa je zato Inocencije X. g. 1653. osudio zablude Jansenija svojom Konstitucijom "Cum occasione"//43/, a Klement XI. g. 1713 zablude Kesnela svojom Konstitucijom "Unigenitus" /44/.

36./Denz. 811.
37./Denz. 812.
38./Denz. 1201.
39./Denz. 1034.
40./Denz. 1001 seq.
41./"Augustinus" lib. II, cap. 3.
42./Denz. 1385.
43./Denz. 1092 seq.
44./Denz. 1351 seq.

Prema nauci ovih heretika želja za Bogom bila bi vlastitost naše stvorene naravi,te bi bila tako moćna,da bismo mogli našim naravnim silama doći do intuitivnog gledanja samoga Boga,da prvi čovjek nije sagriješio. Kako se ovi heretici nijesu u svojoj nauci obazirali na crkvenu nauku,već su slijedeći logiku učili,da nam intuitivno gledanje Božje biti pripada po naravi,te su nadnaravni red poistovjetovali sa naravnim,zato ih je Crkva potpunim pravom osudila.

b/Katolički teolozi

Sa posve drugog stajališta i neovisno od ovih heretičkih zabluda pokušali su neki katolički bogoslovi rastumačiti tu naravnu želju za gledanjem Boga.Zabacujući heterodoksnu teoriju o potrebi nadnaravnog reda, neki su neo-augustinovci XIII stoljeća kao Belelij,Noris i Berti naučavali,da razumno biće nekom naravnom prirodjenom željom teži za intuitivnim gledanjem samoga Boga kao k nekoj stvari,na koju ima pravo i da je sam Bog na neki način primoran i dužan dati nadnaravna srestva za postignuće toga cilja.Ovaj dug po njihovoj nauci proizlazio bi iz prepravedne providnosti samoga Boga,koji je radi svoje dobrote,providnosti i pravednosti obvezan dati samom biću ova nadnaravna srestva.Ova nadnaravna srestva ili"ova nadnaravna moć nije prema zahtjevima naravi kao naravi,već ukoliko se sama narav nalazi po prepravednoj Božjoj providnosti"/45/.Osim toga po njihovoj nauci Bog nije mogao redovito svojom moći naravno čovjeka ne uzdignuti do intuitivnog gledanja svoje Božanske biti,i radi toga čovjeku je bila dužna milost,bez koje nije mogao do toga cilja doći /46/.Mi bismo dakle imali neku prirodjenu nemoćnu želju prema intuitivnom gledanju samoga Boga,te bi prema tome intuitivno gledanje Boga nama bilo posve prirodjeno i naravno,ali ne u onom smislu,u kojem je to naučavao Baj.

Kako se vidi,ovo mišljenje naučava neku naravnu prirodjenu polučnu želju za intuitivnim gledanjem Boga.I ako se ne niječe razlika izmedju naravnog i nadnaravnog reda,kao što je to učio Baj,jer se pristaje uz crkvenu nauku,žrtvujući logiku,ipak se ovim tumačenjem očito dovodi do zbrke izmedju naravnog i nadnaravnog reda.Ne tvrdi se doduše,da biće samo po sebi traži milost i nadnaravna dobra,ali se ipak naučava,da traži milost,ukoliko se nalazi pod Božjom providnosti.

Duns Skot /+1308/ je takodjer naučavao neku prirodjenu želju za intuitivnim gledanjem Boga.On uči,da je Bog usadio u našu narav neku neodoljivu želju za blaženstvom,i to ne samo za blaženstvom uopće kao takvim,već

45./Belellus:"Mens Augustini"lib.III.cap.23
46./Noris:"Vindicatio S.Augustini"cap.III.§3.
Berti:De Theologicis locis"Append.ad libr.XII.
Portalié:Dict.du Théolog.Cathol.:"Augustinisme".

za blaženstvom napose /47/.Tom željom mi doista težimo za intuitivnim gledanjem Boga,ali je ta želja nemoćna.Zadnje pak blaženstvo je svakomu prikladno i zadnji cilj svih,ali kako nije svakome poznato,ono se doista od svih želi, ali ne efikasno /48/.U tom pogledu shvatio je i rastumačio svog učitelja i Liket /49/.

Prema Skotovoj nauci mi bismo imali naravnu prirodjenu želju za intuitivnim gledanjem Boga,a ta želja bi proizlazila iz naše naravi neovisno o spoznaji,te bi bila našoj naravi posve prirodjena.Ova bi želja bila prirodjena i nemoćna.I ako je zadnje blaženstvo svakome prikladno,te zadnji cilj svih bića,ipak se ono ne želi efikasno,jer ono nije svakome poznato.Intuitivno bi dakle gledanje Boga nama bilo posve naravno i našoj naravi prirodjeno s obzirom naželju,a nadnaravno s obzirom na postignuće.

Ovu naravnu želju za intuitivnim gledanjem Boga u smislu usadjene ili prirodjene želje medju starijim teolozima branili su izmedju ostalih Franjo Liket /+ 1520/50/

47./In IV Sent.Dist.49.Q.10 Schol.1.:"De illo appetitu naturali patet,quo voluntas necessario et perpetuo et summe appetit beatitudinem,et hoc in particulari...."

48./In IV.Sent.,Prol.Q.1n.9:"Homo naturaliter appetit finem istum quem dicit supernaturalem:igitur ad ipsum naturaliter ordinatur;ergo ex tali ordine potest concludi iste finis ex cognitione naturae ordinatae ad ipsum.. igitur naturaliter cognoscibile est hominem ordinari secundum intellectum ad Deum tanquam ad finem.... Si autem dicatur quod ratio concludit homini naturaliter posse cognoscere suum finem naturalem,non autem supernaturalem,contra Augustinus dicit:Posse habere fidem naturae est hominum....Si igitur natura hominis est naturaliter cognoscibilis homini,naturaliter etiam erit cognoscibilis ista potentia,ut est talis natura et per consequens ordinabilitas talis naturae ad finem,ad quem fides et caritas disponit."

49./Lychetus in comm.ad h.l.n.23:"Posse habere fidem.... inest homini id est natura hominis habet naturalem aptitudinem ad fidem et caritatem:sin non haberet talem aptitudinem non posset eam recipere.Et quod dicit ille expositor quod homo est tantum in potentia obedientiali ad fidem et caritatem et sic debet intelligi S,Aug.:Hoc nihil est quia potentia obedientialis praesuponit aptitudinem,i.e. non repugnatiam ad illud ad quod est in potentia obedientiali,et talis aptitudo, cui inest,naturaliter inest.....Dico etiam quod homo habet naturalem inclinationem ad fidem et caritatem; ita quod non tantum est in potentia obedientiali ad illas,sed etiam in potentia naturali,quia natura humana habet naturalem inclinationem ad perfectionem sibi convenientem".

50./In I.I,III.Sent.libros Scoti Doctoris Subtilis commentaria Prol.,q.I.Venetiis 1589.

Henrik Gandavinski/+1293/ /51/,Dominik Soto/+1560/ /52/,Bartolomej Durand /+1720/ /53/,ali su je teolozi malo po malo napuštali,pogotovu poslije kako je bila osudjena nauka Baja i Jansenija tako,da je početkom XIX vijeka nitko nije više naučavao,što priznaje sam V.Doucet /54/.Želja za Bogom u smislu prirodjene želje bila bi posve prešla u zaborav,da je nijesu probudili i oživjeli neki moderni teolozi,koji su pokušali naravnu želju za Bogom,o kojoj govori sv.Toma,rastumačiti u smislu usadjene ili prirodjene želje,te ustvrditi, da sv.Tomu treba jedino i isključivo u tom smislu shvatiti. Medju ostalim treba spomenuti J.de Broglie /55/ i J.Laporte /56/.Oni su nastojali rastumačiti želju za Bogom kod sv.Tome u smislu prirodjene želje kao neki transcedentalni odnos ili neku prirodjenu usmjerenost same naravi prema svome cilju, koji prema tome i dosljedno mora odgovarati samim zahtjevima i aktivnim sposobnostima naravi.

c/ Kritika.

Protiv ove teorije tomisti složno uče, da želja za Bogom,o kojoj govori sv.Toma,nije prirodjena već izvedena i dosljedno,da se u samoj naravi kao takvoj ne nalazi nikakva aktuelna usmjerenost prema intuitivnom gledanju Boga,već da ona nastaje i da se radja na temelju spoznaje,koju imamo o Bogu,te se iz same spoznaje izvodi,pa se zato i zove naravna izvedena želja.Kada bi u naravi doista i postojala takva usmjerenost,ona bi stvarno bila smiješna. Narav,koja u sebi ne bi imala srestva da postigne vlastitim silama ono,kamo je usmjerena,nije narav.Ako je narav sama po sebi usmjerena prema intuitivnom gledanju Boga,dosljedno ako je naša prirodjena želja za intuitivnim gledanjem Boga, tada u svojoj naravi i u svojoj vlasti moramo imati i srestva da postignemo to intuitivno gledanje Boga.To više,što neovisno o spoznaji težimo za njim,pa zato neovisno od spoznaje možemo ga postići.Ako ne možemo naravnim silama doći do intuitivnog gledanja Boga,koje je u sebi nadnaravno,tada logično moramo zaključiti,da naravna želja za Bogom,o kojoj govori sv.Toma i za koju veli,da ne može biti uzaludna, nije naravi prirodjena želja

Da naravna želja za Bogom nije našoj naravi prirodjena slijedi također i odatle,što bi onda morala biti efikasna i moćna.Bitna razlika izmedju prirodjene i izvedene naravne želje sastoji se u tom,što se neovisno o spoznaji prirodjena želja odnosi prema sebi zgodnom i prikladnom predmetu,dok izvedena želja ovisi o spoznaji i temelji se na spoznaji . Kad bi se u samoj naravi nalazila

51./Summa Quaestionum Ordinariarum Theologiae.Q.5.Parisiis
52./In IV Sent.Comm.d.49.q.2.a.1.Vemetiis 1575 1520.
53./Clypeus scoticae theologiae.Q.4.-Venetiis 1709.
54./De naturali se innato aupernaturalis beatitudinis desiderio:Antonianum 1929.
55./De la place du surnaturel dans la phil.de S.Thomas: Rescherches de sc.re./1924.-Autor de la notion thomiste de béatitude;Archives de Philosophie 1925.
56./Les notions d'appétit naturel et de puissance obédinentille chez St.Thomas d'Aquin:Ephemerides Theologicas Lovanienses 1928.

neka prirodjena želja za intuitivnim gledanjem Boga,tada bi se neovisno o spoznaji usmjerili prema intuitivnom gledanju Boga kao takvom,i tada intuitivno gledanje Boga nama ne bi bilo nadnaravno već posve naravno,kao što je naravno i samom Bogu.U našoj bi naravi na neki način bila usadjena ova želja za intuitivnim gledanjem Boga,i mi bismo posve se naravno odnosili na intuitivno gledanje Boga,te bismo ga svojim naravnim silama mogli postići.

Naravna prirodjena želja,budući da ne predpostavlja spoznaju,mora odgovarati samoj naravi i narav u sebi mora imati takve sile i moći,da može neovisno o pomoći drugoga postići ono,prema čemu je po svojoj naravi sama od sebe usmjerena.Kada bismo dakle imali prirodjenu želju za intuitivnim gledanjem Boga,tada bi ova želja morala istodobno biti moćna i mi bismo intuitivno gledanje Boga mogli postići samim vlastitim naravnim silama.

Osim toga nije shvatljivo,kako Bog kao tvorac naravi može dati neku želju,koju on tako takav ne može zadovoljiti.A kada bi on tu želju i dao,tada bi neophodno nužno morao dati i srestva da se ta želja može ostvariti i ispuniti.Napokom nije shvatljivo kako se ta usadjena ili naravi prirodjena želja može neovisno o spoznaji odnositi na intuitivno gledanje Boga,jer bi u tom slučaju bila istodobno naravna i nadnaravna.Bila bi naravna,ukoliko je samoj naravi prirodjena i u nju usadjena,te kao takva vlastitost same naše naravi.Osim toga bila bi nadnaravna,jer bi se neovisno o spoznaji odnosila na Boga,u koliko je On predmet nadnaravnog blaženstva. Uostalom kad bi i postojala u našoj naravi prirodjena želja za Bogom,tada bi sama narav morala imati i srestva da može svojim naravnim silama doći do intuitivnog gledanja samoga Boga,te bi ova prirodjena želja po svojoj naravi morala biti moćna.U tom slučaju bi nam intuitivno gledanje Boga bilo posve naravno i mi bismo ga mogli vlastitim naravnim silama postići.A to je nemoguće.Zato želja za Bogom nije našoj naravi prirodjena.

Ne smijemo zaboraviti da intuitivno gledanje Boga nadilazi sile ne samo naše već i svakog stvorenja.To je dobro,koje ni u kojem slučaju nikakvo stvorenje ne može željeti naravnom prirodjenom željom.Andjeo kao i čovjek teže za općenitim dobrom,a nipošto za pojedinačnim dobrom neposrednog gledanja.Naravna prirodjena želja odnosi se na dobro uopće ili na dobro kao takvo,a nipošto na ovo ili ono pojedinačno dobro.Razlika izmedju pojedinačnih dobara i općenitog dobra ili dobra kao takvog je u tome, što općenito dobro ili dobro kao takvo želimo neovisno o spoznaji.

Narav je naime sama od sebe naklonjena prema dobru,dok naprotiv ovo ili ono pojedinačno dobro,pa bilo ono i najveće,ne možemo željeti ni za njim težiti,ako ga kao dobro i to kao dobro subjekta ne upoznamo.Pojedinačno dobro možemo žečjeti tek u koliko smo ga spoznali kao dobro,a zato se uvijek neophodno pretpostavlja spoznaja.

Cijelo se naše razlaganje temelji na definiciji naravi,koju označujemo kao princip svake želje i svakog djelovanja.Kazati da je neka želja naravi prirodjena znači zamišljati je kao težnju same naravi,dakle kao nešto, što proizlazi iz njezinih nutarnjih principa.Ustvrditi zatim,da se ta želja odnosi na intuitivno gledanje Boga, dakle na nešto,što nadilazi se samo našu nego i svaku stvorenu i stvorljivu narav,znači učiniti tu želju naravnom i nadnaravnom.Naravnom stoga,što se pretpostavlja,da je u nju usadjena i njoj prirodjena,nadnaravnom stoga,što teži za nadnaravnim gledanjem Boga.A to je nemoguće.Ne može se stoga nikako dopustiti,da bi želja za Bogom bila naravi prirodjena i u samu narav usadjena.

Naravna dakle želja za Bogom,o kojoj govori sv. Toma i za koju veli da ne može biti uzaludna ni varava, ne može,kao što smo vidjeli,ni u kojem slučaju biti naravi prirodjena već i zato što je Bog u svojoj naravi ne samo nadnaravan s obzirom na našu narav nego neko pojedinačno dobro,a svako pojedinačno dobro mora se prije spoznati,ako ga se hoće željeti i za njim težiti,prema onom poznatom filozofijskom načelu:"Nihil volitum nisi praecognitum".Naravna dakle želja za Bogom nije naravi prirodjena.

II.NARAVNA ŽELJA ZA BOGOM NIJE DJELOMIČNO NARAVNA,A DJELOMIČNO NADNARAVNA.

a/Kajetanovo mišljenje.

Imade ih koji misle da naravna želja za Bogom, o kojoj govori sv.Toma i za koju veli da ne može biti uzaludna ni varava,nije u pravom smislu potpuna i posve naravna,već da je ona djelomično naravna,a djelomično nadnaravna i to zato,jer je naravi suglasna,a izvodi se iz nadnaravne spoznaje učinaka milosti i slave.Ona je dakle samo donekle ili djelomično naravna.Ovo je mišljenje oprečno teoriji usadjene ili prirodjene želje,jer mišljenje djelomično naravne želje pretpostavlja spoznaju,dok mišljenje prirodjene želje isključuje svaku spoznaju. Istina je,mišljenje djelomično naravne želje,a djelomično nadnaravne želje pretpostavlja nadnaravnu spoznaju,pa smo zato i nazvali ovu naravnu želju djelomično naravna,a ne posve naravna.

Ovo mišljenje dobro razlikuje naravni i nadnaravni red,pa htijući dokazati naravnost naravne želje i vrhunaravnost nadnaravnog reda,našlo je neki kompromis. Da se ne umanji vrijednost dokaza sv.Tome,te da se dokaže nadnaravni red,vele,da Andjeoskog Naučitelja treba shvatiti kao teologa,koji u raspravljanju pretpostavlja naše uzdignuće u nadnaravni red.

Na ovaj način. prvi je rastumačio sv.Tomu jedan od najvećih tumača Tominih djela Kardinal Kajetan /+1534/. On veli,da se razumno biće može promatrati sa dvostrukog gledišta i to ili apsolutno,ili u koliko je usmjerene prema sreći.To je razlog zašto želja blaženog gledanja,

iako nije stvorenom razumu naravna apsolutno, ipak mu je o ona naravna ukoliko se pretpostavlja objava nadnaravnih učinaka. Nije pak trebalo da se izričito naglasi, da se ne radi o intelektualnom biću uzetom u apsolutnom smislu, već ukoliko je usmjereno prema sreći, jer je općenito svakoj znanosti, da uvijek shvaća izraze formalno. Jasno je, da stvorenja ne spadaju pod teološko promatranje, nego ukoliko su upravljena i predodredjena od Boga za Boga kao zadnji cilj svijuh, inače ne bi se promatrala s obzirom na najzadnji uzrok i vlastit teologa /57/. U istom smislu Kajetan tumači sv. Tomu i drugdje, kada veli, da sv. Toma raspravlja o čovjeku kao teolog, kojemu je zadaća promatrati stvorenja ne prema njihovim naravima, već ukoliko se odnose na Boga /58/, i zato da je u čovjeku naravna želja za gledanjem Boga, ukoliko je od Božje providnosti ordiniran ili usmjeren prema nebeskoj domovini /59/.

Kajetan veli, da čovjek apsolutno promatran nema nikakve naravne želje za intuitivnim gledanjem Boga. Ali ako ga promatramo u odnosu s Božjom providnošću, ukoliko je odredjen za blaženstvo, koje mu je iz objave poznato, tada se u njemu budi naravna želja za intuitivnim gledanjem Boga. Zato je ova želja samo donekle naravna, ali je u stvari ona nadnaravna. Budući da pretpostavlja uzdignuće naše naravi u nadnaravni red, ona je nadnaravna. Time se dokazuje transcendentalnost nadnaravnoga reda, i ako se kaže, da je ova želja noćna u nadnaravnom redu. Ona je nadnaravna samo u tom smislu, što ju narav milošću uzdignuta izvodi; ili bolje, što ta želja oponaša narav. Ona se dakle ne može nazvati potpuno i posve naravna u pravom smislu riječi, već se mora nazvati djelomično naravna, u koliko je suglasna s naravi.

Ovo Kajetanovo mišljenje slijedili su medju starijim teolozima barem u nekom smislu: veliki tomist Ivan od sv. Tome /+1644/ /60/, zatim Suarez/+1617/ i Tournely /+1729/. Od modernih teologa možemo kao sumišljenike ovog tumačenja spomenuti N. del Prado /61/, P. Paluscak /62/, Dumont /63/, I de Tonquedec /64/, Bainvel /65/ i J. Cuervo /66/. Ovi zajedno s o. Cuervom ističu, da čovjek apsolutno promatran ne želi intuitivno gledanje Boga, ali ako ga promatramo ukoliko je usmjeren ili odredjen prema nadna-

---

57./ Comm. in I, Q. XII. ar 1. n. 10.
58./ Comm. in I-II. Q. III. ar. 8.
59./ Comm. in I-II. Q. III. ar. 8.
Ib. Q. 112, ar. 10.
60./ Comm. in I. Q. 12. ar. 1.
Suarez i Tournely se općenito navode kao sumišljenici ovog mišljenja.
61./ De verite fundamentali philosophiae christianae: Friburgi
62./ Imago Dei in homine: Xenia Thomistica. 1925. /1911.
63./ L'appétit inné de la béatitude surnaturelle chez les auteures scolastiques: Ephemerides Theologicae Lovanienses
64./ Immanence. Paris 1933. /1931. i 1932.
65./ Nature et surnaturel. Paris 1920.
66./ El deseo natural de ver a Dios y los fundamentos de la Apologetica immanentista: La Ciencia Tomista, 1928, 1929. i 1932.

ravnom blaženstvu i u nadnaravnom redu,tada se u njemu pobudjuje želja iz nadnaravne spoznaje,koja ipak ostaje naravna.O.Cuervo izričito naglašuje,da naravnu želju za Bogom kod sv.Tome treba shvatiti i rastumačiti jedino i isključivo u ovom smislu.Ona bi se morala prema tome nazvati ne potpuno ili posve naravna,već djelomično naravna,

b/.Kritika.

Uza sve to što mnogo cijenimo Kajetanovo mišljenje u tumačenju nauke sv.Tome,ipak smatramo,da se ovdje udaljio od svog učitelja i da sv.Toma nije govorio o nadnaravnoj,nego naravnoj želji.Da sv.Toma ne govori o nadnaravnoj,nego o naravnoj želji vidi se ponajprije iz toga,što uvijek kad je govor o ovoj želji navodi,da je to naravna želja. Ističe,da se ona radja iz naravne spoznaje učinaka Božjih,a želja mora odgovarati spoznaji iz koje je nastala /67/.Izričito piše,da sva razumna bića naravno žele gledanje Boga /68/;da čovjek ne miruje,dok nije ispunio tu naravnu želju/69/;navodi princip Aristotela, kako je u naravi čovjeka tražiti uzrok,kad je već upoznao učinak /70/.Prema tome sv.Toma,kadgod govori o ovoj želji, uvijek je naznačuje kao naravnu težnju.Kad znamo,kako je sv.Toma bio nadasve precizan u svojoj terminologiji,onda bismo svakako očekivali,da onu želju,koja bi imala biti nadnaravna ne zove naravnom nego nadnaravnom.Govoreći o mogućnosti gledanja Boga navodi nekoliko teoloških dokaza, pa dodaje:"Isto tako je mimo razuma,jer je u čovjeku naravna želja da spozna uzrok,kad je već spoznao učinak ....."/71/.Time što kaže,da je mimo razuma/praeter rationem/ izričito hoće naglasiti,da navodi dokaz iz područja filozofije.Tako i sama formulacija njegovog argumenta daje naslutiti,da se radi o naravnoj,a ne o nadnaravnoj želji.

Da naravna želja za Bogom nije djelomično naravna ili nadnaravna pogotovo je očito iz toga što ta želja nastaje iz spoznaje Božjih učinaka.Sv.Toma naime navodi Aristotelovu misao,da nas spoznaja učinaka dovodi do spoznaje uzroka.Radi se dakle o čisto naravnoj spoznaji,po kojoj"iz vidljiva dolazimo do nevidljiva",a to je naravna spoznaja,koju imamo o Bogu preko osjetilnih predmeta.Budući da je želja koja nastaje iz spoznaje istoga reda kao i sama spoznaja,onda je očito,da će naravna spoznaja pobuditi u nama naravnu želju.Radi se dakle o želji,koju je mogao imati svaki filozof,kad je promatrao red u naravi.

Kad bi bilo govora o djelomično naravnoj želji ili o nadnaravnoj želji,tada ona ne bi bila općenita kod svih ljudi,nego samo kod vjernika.Ako se ona radja uslijed nadnaravne spoznaje,ona može nastati samo u vjernicima,koji imaju vjeru.Medjutim sv.Toma ne čini te razlike.

67./III.C.G.cap.50.
68./Ib.c.51.
69./Comp.Theol.cap.104.
70./S.Th.I-II.q.3,ar.8.
71./S.Th.I,q.12 ar.1

On govori općenito za sve ljude.On navodi misao Aristotelova poznatu svim misliocima.Pa stoga govori o želji,koja se radja iz spoznaje naravnih učinaka.

Moramo istaknuti,da sv.Toma uzima kao sretstvo dokaza mogućnosti intuitivnog gledanja Boga svaki učinak,koji je sposoban,da u nama pobudi želju za intuitivnim gledanjem Boga.Radi toga ograničenje,koje postavlja Kajetan /72/ nema oslonca u riječima sv.Tome.Kad bi sv. Toma htio govoriti o nadnaravnoj spoznaji,on bi to kazao. Naučan,da svako pitanje jasno postavi,da uvijek "formalissime loquitur",kako sam Kajetan o njemu priznaje,ne bi ni ovdje govorio neprestano o naravnoj spoznaji,ako je mislio na nadnaravnu.

Stvarno vidimo,da sv.Toma sve protivno govori nego je mislio Kajetan.U svemu se vidi,da mu je nakana naravnom željom dokazati mogućnost intuitivnog gledanja Boga.To nam biva jasno iz samog postavljanja pitanja,koje glasi:"Da li koji stvoreni razum može vidjeti Božju bit" /73/.Na ovo pitanje sv.Toma odgovara:"Ovo pak promatrajući, t.j. uzvišenost Božju nad stvorenim razumom,nekoji postavišе da nijedan stvoreni razum ne može vidjeti Božju bit. Ali to je nezgodno rečeno....jer je u čovjeku naravna želja da upozna uzrok,kad je spoznao učinak i odatle nastaje čudjenje kod ljudi.Ako dakle razumno biće svojim umom ne može doći do prvog uzroka stvari,onda će uzaludna i varava biti želja naravi"/74/.Zaključak je sv.Tome odviše jasan:Čovjek može doći do gledanja Boga,kao prvog uzroka svega.Odgovarajući na četvrti prigovor kaže,da se svaki odnos jednoga prema drugomu može mazvati odnosom /proporcijom/,pa stoga iz spoznaje bilo kojeg učinka Božjeg možemo shvatiti onaj odnos prema Bogu kao prvom uzroku. Odatle se u našoj volji budi želja za gledanjem Boga,kakav je On doista u svojoj božanskoj biti.

Zaključimo:

Tumačenje Kajetanovo naravne želje za Bogom u smislu djelomične naravne želje,ili u smislu nadnaravne želje,moramo odbaciti zato:

1/jer se iz spoznaje naravnih učinaka u nama pobudjuje želja,da upoznamo bit prvog uzroka "kao što je u sebi",a ta je želja nama posve naravna,a ne samo djelomično?

2/jer navedeni razlog Kajetana nije istinit. Kad bi on bio istinit,tada bi mnoga pitanja,koja sv.Toma raspravlja u svojoj teologijskoj sumi,kao na pr. opstojnost Božja,bila bez smisla,ako se pretpostavi,da se Bog može samo nadnaravno spoznati;

3/jer je dužnost teologa ne samo povući zaključke iz objave,već objavu i razumno braniti;

4/jer sv.Toma u "Summa contra Gentiles" upotrebljava naravnu želju sigurno ne kao teolog,već kao filozof;

5/jer tumačenje Kajetanovo dokazujući doista nadnaravnost intuitivnog gledanja Boga niječe naravnost naše naravne želje za Bogom,koju sv.Toma toliko naglašuje.

Naravna,dakle,želja za Bogom nije djelomično naravna niti nadnaravna.

72./S,Th.I.q.12,ar.1. ? 73./ Ib. loc.cit.; 74./Ib loc.cit.

III. NARAVNA ŽELJA SA GLEDANJEM BOGA NIJE UVJETNA.

a/Teorija naravne uvjetne želje.

Vidjeli smo,da želja za Bogom nije našoj naravi prirodjena,niti u našu narav usadjena.Sv.Toma,koji je dobro poznavao gratuitnost milosti i znao što označuje naravna želja,nije mogao kazati da bi ona mogla biti naravi prirodjena,ili u samu narav usadjena.Postoji velika pogibelj,da teorija o takvoj jednoj prirodjenoj ili usadjenoj želji ne poruši razliku izmedju naravi i nadnaravi. Ali takodjer ne treba poći u drugi ekstrem te zanijekati svaku nadnaravnost takve želje i kazati da je ona djelomično naravna,a djelomično nadnaravna,ili da je nadnaravna. O takvoj želji može se govoriti,ali ne može se kazati da je tako mislio sv.Toma u gore naznačenim mjestima,gdje on govori o naravnoj želji.Tko uzme njegove izjave onako kako glase,ne može ih rastumačiti u smislu nadnaravne želje, ako neće potpuno iskriviti njegovu misao.Tako rješenje bilo bi doduše previše lagano,ali ne bi nipošto tumačilo misao sv.Tome,koji neprestano govori o naravnoj želji.Baš radi toga počeli su ugledni tumači sv.Tome napuštati ovo mišljenje i zastupati teoriju o naravnoj uvjetnoj želji za Bogom.

Prvi,koji je naravnu želju za Bogom kod sv. Tome rastumačio u smislu uvjetne želje,bio je Dominik Banez /+1604/.On izričito veli,da sv.Toma ne govori o apsplutnoj već o uvjetnoj želji /75/.Svoju misao još, jasnije izražava,kad veli da čovjek može imati naravnu izvedenu, ali uvjetnu i nemoćnu /inefikasnu/želju za gledanjem Boga. Ta je želja izvedena,jer pretpostavlja spoznaju učinaka, iz kojih se izvodi.Ona je uvjetna,jer čovjek ne može zastalno znati,da li je mjemu moguće intuitivno gledanje Boga /76/.

Mdju starijim teolozima naravnu želju za Bogom tumačili su u smislu naravne uvjetne želje izmedju ostalih:B.Medina /+1581/ /77/,Molina /+1600/ /78/,Vasquez /1604/ /79/,zatim Salmaticenses /80/,Gonet /81/,Gotti /82/,Billuart /83/ i drugi.Medju modernim teolozima ovo mišljenje brane izmedju ostalih Mulard /84/,Blanche /85/, Balzaretti /86/,Pirotta /87/,Catrin /88/,Van de Meerch/89/,

---

75./Comm.in I,Q.12.ar.1.
76./Ib.loc.cit.
77./Expositio in I-II A.D.D.Th.Aq.q.3.a.8.-Venetiis 1590.
78./Comm.in I.q.12.ar.1,disp.2.
79./Comm.ac Disp.in I--II.d.22.c.2,n.10.
80./Cursus Theol.tract.2.disp.i.dub.4,§5.
81./Clypeus theologiae thomisticae.
82./Comm.in I,q.12,ar.1.
83./Summa S.Thomae.Tract."De Gratia",disp.II.a.2.
84./Désir naturel de connaitre et vision beatifique: Revue des sciences philosophiques et théologiques 1925.
85./Note au P.de Broglie:Revue de Philosophie 1924.
86./De natura appetitus naturalis:Angelicum 1929.
87./Disputatio de potentia obedientiali iuxta thomisticam doctrinam:Divus Thomas/Piacenza 1929 [illegible]
88./"De naturali hominis beatitudine":Gregorianum 1930.

Hennerz /90/ i Anciaux /91/.Zatim A.Gardeil /92/ i R. Garrigou-Lagrange /93/,jedan od najvećih tomista naše dobi,koji ovo tumačenje smatra općenitim tumačenjem tomista,te ga ukratko izražava ovako:"Tomisti većinom naučavaju ovo mišljenje:Čovjek naravno želi,željom ne prirodjenom već izvedenom,uvjetnom i nemoćnom,vidjeti bit Boga auktora naravi.Tomisti općenito dodaju:Ova želja je takodjer slobodna,t.j. ne nužna u pogledu specifikacije"/94/. Po njegovu mišljenju,koje se smatra općenitim mišljenjem medju tomistima,naravna želja za Bogom,prema nauci sv.Tome,je uvjetna,jer mi želimo vidjeti Boga samo u koliko je nama to moguće.Radi svoje uvjetnosti ona je takodjer inefikasna ili nemoćna.Osim toga ona je potpuno slobodna i to u svakom pogledu,jer intuitivno gledanje Božje nije adekvatan predmet naše volje,dok je naša duša združena s tijelom.

Svoju teoriju ovaj ugledni teolog rastumačio je ovako:Ova želja nije usadjena nego izvedena.To proizlazi iz spoznaje Božjih učinaka,na temelju kojih se u nama radja želja za spoznajom uzroka.Ova je želja uvjetna,odnosno hipotetska:Htio bih vidjeti Boga,kad bi to bilo moguće, ili kad bi mi to Bog dao". Njezina uvjetnost se temelji na činjenici,da nam nije uopće moguće niti željeti niti doseći,naravnim silama,intuitivno gledanje Boga.Zato je ova želja uvjetna.Time se hoće reći,da čovjek želi gledanje Boga ostvariti samo ako to Bog dozvoli,t.j.ako on dade svoju pomoć.

Ova naravna izvedena želja nastaje iz naravne spoznaje.Baš zato je ona naravna i time smijemo kazati, da postoji u nama naravna želja za gledanjem Boga.Ali ona nije usadjena ili naravi prirodjena.Na taj se način izbjegava zabluda Baja.Jer kad bi ona bila prirodjena ili naravi usadjena,onda bi u nama postojala naravna želja,pa dosljedno i nužna potreba za nadnaravnim.Zato ovi bogoslovi ističu,da je ona izvedena,t.j.da ona nastaje uslijed naravne spoznaje stvorenih učinaka:Čovjek naime kad upozna učinak,želi doći i do spoznaje njegovog uzroka.Medjutim je ta želja samo uvjetna,i to stoga što čovjek ne može svojim vlastitim silama težiti za Bogom niti njega željeti.Ako uopće postoji u nama želja,to je samo uvjetna.

89./De notione entis supernaturalis.
Ephemerides Theologicae Lovanienses 1930.
90./De Deo uno.-Roma 1931.
91./Vision intuitive de Dieu.
Collationes Tornacenses 1932.
92./Le désir naturel de voir Dieu-Revue Thomiste 1926.
La vitalité de la vision divine et des actes surnaturels-R.Th.1926.
Autour de la puissance obédientielle:R.Th.1926.
La structure analogique de l'intellect fondament de la puissance obédientielle au surnaturel-R.Th.1926
93./De Revelatione per Ecclesiam Catholicam proposita.Romae 1921 ed 2. - Le realisme du principe de finalité.Paris 1931. - Le sens du mistère et le clair obscur intellectuel.Paris 1934. - Dieu,son existence et sa nature.Paris 1928. - De Deo uno,Commentarium in I.P.S.Th.Parid 1938.

čovjek bi htio doći do Boga,kad bi on za to dao svoju pomoć.

Za Bogom,začetnikom/auktorom/ naravi,čovjek teži po naravi i bezuvjetno.Po naravi naime poznaje učinke Božje u svijetu,pa stoga se naravno u njemu budi želja, da dodje do spoznaje samoga uzroka.Tkogod naime poznaje učinak,želi znati,što je i njegov uzrok.Zato je u čovjeku naravna,bezuvjetna težnja za spoznajom Boga kao uzroka naravi.Ovako naime kaže sv.Toma:"Ljubav ljubi Boga nadasve,uzvišenije nego narav,jer ga narav ljubi nadasve ukoliko je princip i cilj naravnog dobra;ljubav pak ukoliko je predmet blaženstva i ukoliko čovjek ima neku zajednicu s Bogom"/95/.Osudjena je nauka Baja,koji nije činio razliku izmedju naravne i nadnaravne ljubavi /96/. Radi toga i kažemo,da je ova želja gledanja Boga iz učinaka naravna,jer se radja iz naravne spoznaje Boga.

To se sve temelji na tomističkim principima: Sposobnost i njezin čin jednoga su reda.Ako je želja naravna,onda je i objekt te želje naravan.Ako ta želja nastaje iz spoznaje naravnih učinaka,onda je njezin objekt Bog,začetnik /auktor/ naravi,a nipoštp nadnaravi.Medjutim nije moguće gledati Boga kao začetnika naravi,ako ga ujedno ne vidimo kakav je u samome sebi,kad bi to bilo moguće.Naglašavam,"kad bi to bilo moguće",jer je očito da ne možemo postići taj cilj,ako nam Bog ne dade milosti. U tom pogledu ova želja nije apsolutna nego uvjetna.Ona zavisi o slobodnoj volji Božjoj,koji može da nas podigne na nadnaravni red.A jer je ona ovisna od tog uvjeta,ova je želja uvjetna.Na taj način ovi bogoslovi ističu,da je sv.Toma mislio na naravnu uvjetnu želju,kad je govorio da čovjek želi vidjeti Boga u njegovoj biti.

b/Kritika.

Uza sve to,nama se čini,da ovi bogoslovi ne tumače ispravno nauku sv.Tome u pogledu naravne želje za Bogom,jer sv.Toma nije nikada govorio o nekom uvjetu, nego je apsolutno naglašavao, naravnu želju čovjeka za gledanjem Boga.Ovi teolozi,doduše,brižno razlikuju naravni i nadnaravni red,izričito braneći apsolutnu gratuitivnost nadnaravnog reda.Oni veli,da se nadnaravna svrhovitost, koju zastupaju nekoji auktori naravne želje,ne može na drugi način spoznati već samom naravnom svjetlošću razuma. Prema njihovom mišljenju može biti ispravno tumačenje samo ono koje je predložio Banez,i koje slijedi veći dio starijih i modernih tomista.Prema tome nauka Andjeoskog Naučitelja s obzirom na naravnu želju za Bogom nije neka vrst usadjene ili naravi prirodjene želje,kao što bi to htjeli nekoji teolozi van tomističke škole.Ona nije djelomično naravna ili nadnaravna želja,kao što bi htio Kajetan i njegovi sumišljenici,već je to naravna uvjetna i inefikasna ili nemoćna želja,koja se odnosi na Boga ukoliko je autor naravi i naravnog reda,a nipošto ukoliko je

94./De Revelatione vol.I.p.395,
95./S.Th.I-II,q.109,ar.3 adl.
96./Denz.1034.

auktor milosti i slave ili nadnaravnog rada.

Da je ovo tumačenje, po našem mišljenju, neispravno i da ono ne izrazuje pravu nauku naravne želje za Bogom, o kojoj govori sv. Toma, to nam najprije proizlazi iz nakane sv. Tome, koja se očituje iz njegova pitanja, kada kaže: "Da li stvoreni razum može vidjeti Boga u njegovoj biti". Odavle jasno proizlazi, da sv. Toma namjerava ispražiti i dokazati mogućnost intuitivnog gledanja Boga. Na postavljeno pitanje sv. Toma jasno i jesno odgovara, da je ljudskom razumu moguće intuitivno vidjeti Boga, jer kada mu to ne bi bilo moguće, da bi onda njegova naravna želja bila uzaludna. Kao što je Kajetan neispravno shvatio sv. Tomu, kada je rekao, da sv. Toma ne namjerava dokazati mogućnost intuitivnog gledanja Boga već samo intuitivno gledanje, kao da bi bilo jedno te isto pitati da li nešto može biti i da li nešto jest, tako je isto neispravno rastumačio sv. Tomu i Banez, koji je rekao, da sv. Toma ne govori o apsolutnoj želji, već o uvjetnoj /90/. Tim svojim tumačenjem Banez je promijenio narav pitanja. Mjesto prave naravne želje umetnuo je htijenje /velleitas/ ili uvjetnu želju, kojom se ne dokazuje mogućnost, jer uvjetna želja pretpostavlja mogućnost te se na njoj temelji. Kad bi želja za Bogom, o kojoj govori sv. Toma, bila uvjetna, tad bi to bilo neshvatljivo, što sv. Toma namjerava ovim uvjetom: "ako je to gledanje moguće", te kako onda dokazuje mogućnost intuitivnog gledanja Boga. Ova uvjetna želja nikako nema jačine dokazivanja sv. Tome, koje se ovako može izraziti: Ili je gledanje Boga moguće, ili pak naravna želja za Bogom, koju svi osjećaju, mora biti uzaludna i varava. Kako se uvjetnom željom za Bogom umanjuje apsolutna vrijednost dokaza sv. Tome, to se želja za Bogom, o kojoj govori sv. Toma, ne može shvatiti niti rastumačiti u smislu uvjetne želje.

Naravna želja za Bogom, o kojoj govori sv. Toma, ne može se rastumačiti u smislu uvjetne želje ne samo zato što sv. Toma ne govori o uvjetnoj želji, već i zato što nije istina, da je želja za Bogom samo uvjetna ili neko "htijenje". Nije naime jasno zašto čovjek, spoznavši učinak ne bi naravno i apsolutno želio spoznati i njegov uzrok, te zašto bi najednom promijenio svoju želju te joj postavio uvjet. Želja se naime razumne naravi ne umanjuje, već se naprotiv još većma budi, što se čovjek više približuje božanskim stvarima, tako da kao zaboravivši na ono što je prije želio, ništa drugo ne želi, nego se što intimnije, koliko je to moguće, sjediniti s Bogom.

Divan primjer ove želje nalazimo u spisima Platona, osobito u njegovoj "Gozbi", gdje veli: "Kolika bi bila sreća čovjeka, koji bi mogao ovo najveće dobro neprestano

---

97./ Comm. in I, q. 12. ar. 1: "D. Thomas non loquitur de desiderio absoluto, sed de conditionato. Unde haec ratio non demonstrat esse possibile. Nam est articulus fidei. Nam pari modo demonstreret resurectionem mortuorum esse futuram. Quia inest animae naturale desiderium ad corpus, ergo ne sit inane tale desiderium resurget homo".

promatrati". Jasno je, da se ovdje ne radi o nekom htijenju ili uvjetnoj želji, jer se uvjet, "koji bi mogao", ne odnosi nipošto na želju onoga, koji želi vidjeti Najveće Dobro, već se odnosi na njegovu sreću, koja bi se satojala u stvarnom postignuću onoga gledanja: "Kolika bi bila sreća čovjeka, koji bi mogao". Kada takvo gledanje ne bi bilo moguće, tada bi sreća doista bila nemoguća, ali bi želja i dalje u čovjeku postojala. Uostalom cijela filozofija Platonova nije drugo, nego pokušaj da uzdigne čovjeka iz nesavršene spoznaje ovog života do toga da ponovo može, pošto se je oslobodio od tjelesnih veza, promatrati čista bića kao što su sama u sebi.

Upozoriti moramo, da izvedena želja nije drugo nego čin naše volje, što ga ona proizvodi svojim vlastitim silama, te se odnosi na dobro, ukoliko se kao takvo spoznaje. Treba brižno razlikovati želju /desiderium/, koja teži dobru neovisno o postignuću, i nakanu /intentio/, kojom se biće pokreće da željeno dobro postigne. Poznato dobro može se ljubiti, i ako ga se ne može svojim naravnim silama postići. Ono se može ljubiti i željeti, te se k njemu može težiti neovisno od postignuća, jer dobro kao takvo privlači našu volju i neovisno o njegovu postignuću, te volja svom silom teži, da se s predmetom, što joj se prikazuje kao dobro, sjedini. Budući da volja neovisno o postignuću može težiti nekom predmetu, koji je upoznala kao dobro, to je ovaj njezin čin teženja prema dobru, koje smo nazvali želja, ne može nazvati moćnim ili nemoćnim, jer se moćnost ili nemoćnost odnosi na postignuće dobra, ukoliko se može ili ne može postići naravnim silama, te pripada jedino i isključivo nakani, koja se odnosi na postignuće dobra, za kojim teži želja. Naravna dakle želja za Bogom, o kojoj govori sv. Toma, nije ni uvjetna ni nemoćna.

Naglasiti moramo, da se predmet, ukoliko smo ga upoznali kao dobro, može jedino i isključivo opsolutno željeti, a tek onda ako se uzme u promatranje njegovo postignuće, može se uvjetno željeti, ukoliko postignuće ovisi o uvjetu, bilo to sa strane samog predmeta, ili pak sa strane bilo kojeg drugog uzroka. Tako na pr. ako je postignuće predmeta nama moguće, možemo ga željeti, ali ovaj uvjet uvijek se odnosi na postignuće, a nikada na predmet ukoliko je dobar, te koji kao takav privlači našu volju. Uvjetnost se dakle odnosi na mogućnost postignuća, te uvijek pretpostavlja spoznaju dobra, dotično želju za njim. Ako dakle sud o uvjetnoj mogućnosti postignuća nastaje iz predhodne spoznaje dobra, dotično iz želje za njim, tada je jasno da uvjetna želja ni u kojem slučaju ne može biti prva, jer je ona uvijek posljedica neke bezuvjetne želje. Kad dakle netko želi nešto uvjetno, to znači da je već prije ono želio bezuvjetno.

Kad bismo htjeli naravnu želju za Bogom i rastumačiti u smislu uvjetne želje, tada bismo morali svakako označiti na koga se odnosi ova uvjetnost: Da li se ona odnosi subjektivno na samu mogućnost, ili se pak objektivno odnosi na gledanje Boga. Uzeta i u jednom i u drugom slučaju, dokazivanje sv. Tome postaje smiješno. Jer

ako se uzme u prvom smislu, onda bi dokaz sv.Tome glasio ovako: Što čovjek po naravi želi, to je moguće. A budući da čovjek, ako mu je moguće, po naravi želi gledanje Boga, onda je gledanje Boga čovjeku moguće, ako mu je moguće. - U drugom slučaju trebalo bi dokaz sv.Tome izraziti ovako: Što čovjek po naravi želi, to je moguće. A budući da čovjek po naravi želi gledanje Boga, ako je ono moguće, onda je gledanje Boga čovjeku moguće, ako je ono moguće. - Jasno je, da ovakvo dokazivanje sv.Tome potpuno gubi svoju snagu, te se radi toga naravna želja za Bogom, o kojoj govori sv.Toma, ni u kojem slučaju ne može rastumačiti u smislu uvjetne želje.

Sv.Toma naglašava apsolutnu naravnost naravne želje za Bogom. Mi tu apsolutnu naravnost moramo dokazati u potpunom smislu te riječi i rastumačiti sv.Tomu kako se on izrazio. On je bez dvojbe namjerao dokazati mogućnost intuitivnog gledanja Boga, pa je zato kao najjači dokaz uzeo naravnu želju, koja se može izraziti ovako: "Ili je gledanje Boga moguće, ili je naravna želja, koju svi osjećaju, varava i uzaludna.

Tumačeći naravnu želju za Bogom kod sv. Tome ne samo da ne smijemo umanjiti nadnaravnost intuitivnog gledanja Boga, niti apsolutnu naravnost naravne želje, već moramo nastojati i paziti na to kako da dokažemo i apsolutnu vrijednost dokaza sv.Tome, i to tako da shvatimo i rastumačimo samo na onaj način kako se sve troje dokazuje.

Zaključimo.

Naravnu želju za Bogom, o kojoj govori sv. Toma, ni u kojem slučaju ne možemo rastumačiti u smislu uvjetne želje, već takvo tumačenje moramo odbaciti zato:

1/jer se uvjetnom željom ne može dokazati mogućnost intuitivnog gledanja Boga, koje namjerava dokazati sv.Toma, budući da uvjetna želja pretpostavlja mogućnost te se na njoj temelji;

2/jer sv.Toma ne govori o uvjetnoj želji, kad govori o želji za spoznanjem uzroka, koji nastaje iz spoznaje učinaka;

3/jer uvjetna želja ne može biti prva, budući da ona pretpostavlja bezuvjetnu želju, koja se odnosi na dobro bez obzira na postignuće;

4/jer dokazivanje sv.Tome postaje smiješno, ako se umetne uvjetnost bilo subjektivno na mogućnost, bilo objektivno na gledanje Boga;

5/jer se uvjetnom željom ne dokazuje apsolutna naravnost naravne želje za Bogom, koju toliko naglašuje sv.Toma.

Osim toga o naravnoj želji za Bogom ne može se reći da je nemoćna, jer ta oznaka ne pripada želji, već nakani, koja se odnosi na postignuće dobra.

Iz svega što je rečeno proizlazi, da naravna želja za Bogom, o kojoj govori sv.Toma, nije uvjetna i da oni koji tako tumače sv.Tomu neispravno shvaćaju njegovu nauku. Sv.Toma ne govori o uvjetnoj želji, i prema tome naravna želja za Bogom nije uvjetna.

IV. NARAVNA ŽELJA ZA BOGOM JE IZVEDENA, TE POSVE NARAVNA I NUŽNA.

Isključivši mišljenje, koje u čovjeku postavlja naravnu: 1/prirodjenu, ili 2/djelomično naravnu dosljedno nadnaravnu, ili 3/uvjetnu želju za Bogom, ne ostaje nam drugo, nego da prionemo i obrazložimo teoriju o posve naravnoj i nužnoj želji za Bogom. Na tu je želju mislio sv. Toma, kada je iz nje dokazivao mogućnost intuitivnog gledanja Boga.

Auktori ovog mišljenja tumače naravnu želju za Bogom kod sv. Tome u smislu posve naravne i nužne želje, koja se izvodi na temelju naravne spoznaje, ukoliko naravnim svijetlom našeg razuma spoznajemo Boga kao prvi uzrok sviju stvari. - Prvi, koji je predložio ovo mišljenje kao najispravnije tumačenje sv. Tome, bio je veliki tomista i duboki poznavalac nauke sv. Tome, Franjo Silvester Ferrareiensis /+1528/. On veli: "Naravno želimo gledanje Boga ukoliko je gledanje Prvog Uzroka, a nipošto ukoliko je gledanje predmeta, koji sačinjava nadnaravno blaženstvo. Naravno naime može se spoznati, da je Bog uzrok drugih, dok naravno ne znamo, da je predmet nadnaravnog blaženstva"/98/. Naravna dakle želja za Bogom, o kojoj govori sv. Toma, odnosi se na intuitivno promatranje Prvog Uzroka kao takvog, a nipošto na promatranje ukoliko je predmet nadnaravnog blaženstva. Budući da mi i na taj način, potpuno naravnim putem, možemo spoznati bar nekako Božju bit, to se prema tome u nama budi posve naravna i nužna želja za Bogom, i to se samo zato što se proizvodi samim naravnim silama iz naravne spoznaje, koju imamo o Bogu, već i zato što je ona posve nužna i neophodna, jer nužno neophodno i bezuvjetno proizlazi iz spoznaje, kojom spoznajemo Boga kao najveće dobro naše naravi, koje stvarno postoji, i koje je kao takvo potpuno sposobno, da nas zadovolji i usreći.

Ovo mišljenje Ferariensija naučavao je i Napreol/+1444/ /99/. Poslije njih je nastao zastoj, pa su

---

98./ Comm. in III. C. G. cap. 51.

99./ IV. Sent. d. 39. q. 3, ad 1: "Dicitur primo, quod voluntas non appetit naturaliter nec necessario aliquod bonum universale.. prout abstrahit a singularibus, sed naturaliter et necessario appetit rem particularem. puta Dei visionem, sub ratione communi et universali.... Dicitur secundo, quod intellectus non dictat naturaliter aut necessario beatitudinem consistere in hoc vel illo particulari, sed in aliquo particulari, cui competat ratio communis beatitudinis. Sed tale dictamen est per gratiam aut per inventionem rationis".
IV. Sent. d. 49. a 3: "Damnati non solum conditionali appetitu, sed appetitu absoluto appetunt baetitudinem, quia ille appetitus non est in potestate eorum... Appetitus vel volitio beatitudinis secundum communem rationem non est solum habitualis, immo actualis; nec solum velleitas vel appetitus conditionalis, immo velle absolutum, cum sit principium et causa omnium aliorum actuum voluntatis; causa autem non est debilior suo effectu.. Beatitudinis autem appetitum in universali
particulari"

se tomisti uglavnom opredijelili za tumačenje Banezа.Moderniji se danas vraćaju na mišljenje Ferarijensija,koje smatraju najispravnijim tumačenjem n. u ke Andjeoskog Učitelja.Od modernih tomista ovo mišljenje prihvaćaju i brane Holand-Goselin /100/,Fernadez /101/,Tranoho/102/,Motte /103/,Vallaro /104/ i Raineri /105/.

Ovo mišljenje ističe,da je želja za Bogom najprije naravno izvedena.To nam dokazuje već samo iskustvo.Tkogod naime iz spoznaje stvorenih bića dolazi do spoznaje opstanka Prvog Uzroka,te zna da bit prvog Uzroka sadrži u sebi ne samo razlog savršene spoznaje stvorenoga, nego biće u sebi najviše shvatljivo,osjeća da se u njemu budi želja da upozna bit Prvog Uzroka,kao što je ona sama u sebi.Zato i teži za tom spoznajom.Radi toga postoji u nama želja,da upoznamo Boga kad smo došli do njegove opstojnosti i upoznali njegovu opstojnost.

To nam biva očito iz promatranja same naše volje.Djelokrug naravne moći naše volje toliko se proteže,koliko je naravni djelokrug našeg razuma.A jer naš razum može upoznati da je intuitivno gledanje Boga nama dobro.logično slijedi,da također i naša volja može naravno željeti intuitivno gledanje Boga.Ta želja proizlazi iz one prve spoznaje,kojom mi shvaćamo dobrotu same stvari. Razum spoznaje,da je njegovo savršenstvo u poznavanju savršenih stvari,pa dosljedno u shvaćanju najsavršenije istine,a to je Bog.A jer volja ide za razumom,zato se u njoj budi želja za postignućem toga dobra.U tom slislu Platon je kazao:"Kolika bi bila sreća čovjeka,koji bi mogao ovo najveće dobro neposredno gledati".Taj se uvjet, kako smo vidjeli,ne odnosi na želju,već na sreću,koja se sastoji u postignuću neposrednog gledanja Najvećeg Dobra.

Da se u nama pobudi posve naravna izvedena želja za intditivnim gledanjem Boga,nije neophodno potrebna objava ili vjera,već je dovoljna naravna spoznaja.U toj naravnoj spoznaji zahvaćamo Boga kao uzrok stvari,pa se iz te spoznaje budi u nama želja,da ga upoznamo kakav je u sebi.Kadgod upoznamo učinak,želimo upoznati njegov uzrok,i to ne bilo kako,nego najsavršenije:želimo doći do njegove prave biti.Uopće ne postavljamo nikakvog

---

100./Revue des sciences philosophiques et theologiques 1929.
101./Naturale desiderium videndi divinam essentiam apud D. Thomam eiusque scholam.-Divus Thomas/Piacenza/1930.
102./Fundamanta,naturaleza y valor apologético del deseo natural de ver a Dios.-La cienoia Tomista 1931.
103./Pour l'exegase de I a Pars,q.12.a.1-Bulletin Thomiste Desir naturel et beatitude surnaturelle.B.Th/932. La possibilite de la vision beatifique.B.Th.1935.
104./De naturali desiderio videndi essentiam Dei et eius valore ad demonstrandam possibilitatem eiusdem visionis Dei quidditativae-Angelic.1934. De natura capacitatis intellectus creati ad vivendam div. essen.-Ang.1935.
105./De possibilitate videndi Deum per essentiam.D.Th./Piacen 1936.

ograničenja toj našoj želji.Pa kolikogod ga slabo upoznali iz njegovih učinaka,toliko jače težimo da ga dohvatimo,onako kakav je u sebi samome.

Ovdje treba dozvati u pemet nauku o adekvatnom predmetu našeg uma.U domenu toga predmeta spada sve što postoji,pa prema tome i sam Bog.Pa stoga, što ga barem donekle, a to se skolastiški izražava "materialno"/materialiter/dohvaćamo,jer i sam Bog spada d domenu našeg predmeta,do kojeg dolazimo preko spoznaje njegovih učinaka,zato i može u nama nastati želja,da ga upoznamo onako,kakav je u sebi samom. Prema tome ta želja izviro i proizlazi iz čisto naravne spoznaje/106/.

Ova izvedena posve naravna želja za gledanjem Boga takodjer je nužna ili apsolutna.To nam dokazuje u prvom redu i samo iskustvo.Svatko,tko promatra Božanske stvari,osjeća da se u njemu budi žestoka želja,da upozna Boga u njegovoj biti,a ne samo u koliko je on prvi uzrok stvorenih bića.Ova želja raste uporedo sa znanjem o Bogu,veli sv.Toma, te je intenzivnija kod onih bića,koja su u spoznaji više napredovala /107/.

Ova želja za intuitivnim gledanjem Boga odnosi se na ono što je istinsko dobro stvorenog uma,a to je gledanje same istine.Shvaćeno intuitivno gledanje Boga kao pravo dobro,ono apsolutno privlači našu volju,čiji je predmet dobro.Privlači je apsolutno i ako ne nužno,jer se čin volje radja na temelju praktičnog suda o dobroti predmeta,koji potiče razum,da istražuje dohvatljivost takvog dobra.Pa ako bi se nešto i našlo što bi uvjetovalo dohvatljivost takvog dobra,mora se istaknuti,da se ovaj uvjet nipošto ne odnosi na samu želju.Želja je već tu.Ona se radja iz spoznaje opstanka uzroka.Ona prethodi spoznaju ovoga uvjeta.Zato je ona apsolutna i bezuvjetna.

Tako se utvrdjuje apsolutna nadnaravnost intuitivnog gledanja Boga.To biva stoga što je predmet ove želje intuitivno promatranje Prvog Uzroka kao takvog,a ne promatranje Boga,kao začetnika nadnaravnog blaženstva.Jer naravnim putem možemo spoznati barem nekako Božju bit,zato se u nama budi posve naravna želja,koju proizvodimo iz naravne spoznaje i kojom mi želimo vidjeti Boga kao što doista jest u svojoj božanskoj naravi /108

Ovim tumačenjem se utvrdjuje i apsolutna naravnost naše naravne želje za gledanjem Boga.Ona je naravna ne

---

108./Cfr.Ferrariensis:Comm.in Summa contra Gentiles lib.III. cap 51:"CumDeus sit prima omnium causa effectiva,et vere sit obiectum supernaturalis beatitudinis ad quam creatura intellectualis est per divinam Providentiam ordinata,dupliciter potest visio divinae essentiae et naturae considerari.Uno modo in quantum est visio primae causae absoluta. Alio modo in quantum est visio obiecti supernaturalis beatitudinis,et consequenter in quantum talis visio est summum bonum intellectualis naturae,ad quod est per divinam Providentiam ordinata tanquam ad ultimum finem.Cum ergo dicitur quod desiderium videndi naturam divinam est nobis naturale, intelligitur de natura absolute considerata respectu talis visionis,ut primo modo,consideratur non autem ut consideratur secundo modo".

samo ukoliko nastaje samim naravnim silama,na temelju one naravne spoznaje koju imamo o Bogu,već je naravna i zato što je ona potpuno nužna,bezuvjetno proizlazeći iz spoznaje Boga kao Najvećeg Dobra naše naravi,koje stvarno postoji, te je kao takvo potpuno apsolutno,da nas zadovolji i usreći/109/.

Na ovaj način se utvrdjuje i apsolutna vrijednost dokaza sv.Tome,koji ne veli da će naravna želja biti uzaludna,ako ne vidimo Božju bit,već koji kaže da će naravna želja biti uzaludna,ako je nama,t.j. našoj naravi,isključena mogućnost intuitivnog gledanja Božje biti /110/.

Sv.Toma nije kazao,da bi ova naravna želja bila uzaludna,kad ne bismo nikada postigli gledanje Boga, nego kad ne bi bilo moguće doći do intuitivnog gledanja Boga.Nije uzaludna ni varava želja,ako se ona u nekom pojedinom individuumu ne ostvaruje,nego ako se uopće ne može ostvariti.Da je tako mislio sv.Toma,to se očito vidi i iz postavljanja problema,kao i njegovog rješenja.Govori naime o mogućnosti gledanja Boga i dokazuje samu mogućnost

Kao što nije protuslovno da se za nečim teži što se ne može naravnim silama postići,tako nije ni protuslovno,da u nama postoji naravna želja za intuitivnim gledanjem Boga,i da ovo intuitivno gledanje Boga ne možemo naravnim silama postići.Analogan primjer imamo i u duši poslije njenog rastanka s tijelom.U njoj naime postoji naravna želja za ponovnim sjedinjenjem,i ako se to sjedinjenje ne može naravnim silama postići.Tako isto postoji u čovjeku naravna želja da uvijek živi i da se odupre razaranju smrti,i ako ne može naravnim silama to postići.Ta želja nije uzaludna i varava,jer je moguće da bude ostvarena,kako se uistinu i ostvaruje.Isto tako u čovjeku postoji naravna želja za intuitivnim gledanjem Boga,i ako on tu želju svojim naravnim

---

109./Cfr.Ferrariensis:Ib.loc.cit.:"Cum naturale desiderium naturae intellectualis in quantum intellectualis est sit actus elicitus voluntatis,ut habetur in I-II.q.10,a.1,et onis actus voluntatis praesupponat aliquam cogitationem intellectus dicitur naturale desiderium naturae intellectualis in quantum hmiusmodi ,quod ad aliquam cogitationem de necessitate sequitur.Et in proposito naturale desiderium videndi divinam essentiam est actus voluntatis de necessitate consequens quantum de specificatione actus illam cognitionem,qua cognoscitur per effectus quia est de Deo.Nam ut in pracedenti capite in prima ratione tetegit S.Thomas,cognitio qua cognoscitur Deus infra cognitionem substantiae eius,est imperfecta cognitionis species:omne autem quod est imperfectum in aliqua specie,desiderat consequi perfectionem illius speciei.

110./Cfr.Ferrariensis:Ib.loc.cit.:"Hoc autem attendendum diligenter,quod non infert S.Thomas.quod naturale desiderium esset inane,si intelectus non videret substantiam divinam,sed si non esset possibile ipsum pervenire ad divinam substantiam intelligendam;quia non dicitur desiderium naturae esset inane,si in aliquo individuo non adimpleretur,sed si non sit in individuis natura non orbatis potentia et capacitas ad implectionem talis desiderii.

silama ne može ostvariti.Ta želja nije uzaludna ni varava, jer se ona može ostvariti,kao što se uistinu i ostvaruje. Ništa ne smeta,što je zato potrebna posebna intervencija Boga.Time se samo pokazuje,kako postoji divan sklad izmedju naravnog i nadnaravnog reda,ukoliko ovaj usavršuje prvi

V. ZAGLAVAK

Vidjeli smo,kako su sv.Tomu na razne načine tumačili.Dokazali smo,koje je tumačenje najispravnije.Stoga nije teško zaključiti,kakvo je naše mišljenje i što mislimo o naravnoj želji za Bogom prema nauci sv.Tome Akvinskog.U tom je smislu iznesena nauka sv.Tome,pak smo dosta opširno iznijeli kako ju treba shvatiti i rastumačiti,da njegova nauka o naravnoj želji za Bogom ispravno bude shvaćana.Da naše mišljenje o naravnoj želji za Bogom-kod sv. Tome bude što izrazitije i jasnije,dok završavamo ovu raspravu,smatrali smo zgodnim i potrebnim da ga ovdje sažeto izrazimo.

Moramo naglasiti,da naravna želja za Bogom nije i ne može biti ni u kojem slučaju prirodjena naravi ili u narav usadjena: ona mora biti izvedena,jer se u samoj naravi,kao takvoj,ne nalazi nikakva aktuelna pozitivna usmjerenost prema intuitivnom gledanju Boga,već ona nastaje i radja se jedino i isključivo na temelju naravne spoznaje,koju imamo o Bogu,pa se iz nje izvodi. Bitna razlika izmedju prirodjene i izvedene želje sastoji se u tome,što se prirodjena želja neovisno o spoznaji subjekta odnosi prema dobru,dok izvedena želja zavisi o spoznaji subjekta,te se temelji na samoj spoznaji subjekta.Osim Boga,prirodjena se želja može odnositi samo i isključivo na predmet,koji se može vlastitim naravnim silama postići,dok se izvedena želja može odnositi i na predmet,koji se ne može postići vlastitim naravnim silama,već je dovoljno da se može spoznati vlastitim naravnim silama.Napokom i zato naravna želja za Bogom ne može biti prirodjena,jer se prirodjena želja nikako ne može odnositi na neko pojedinačno dobro,koje pretpostavlja spoznaju subjekta:čim naime pretpostavimo spoznaju subjekta,već nemamo prirodjenu već izvedenu želju.

Naravna želja za Bogom nije i ne može biti niti djelomično naravna ili nadnaravna,jer se u nama može pobuditi posve naravna želja da upoznamo prvi uzrok u njegovoj biti,dosljedno Boga kakav je sam u sebi,kad smo već naravnim svijetlom svoga uma upoznali njegov učinak.

Napokom naravna želja za Bogom ne može biti niti uvjetna,jer se uvjetna želja uvijek odnosi na postignuće samog dobra te se temelji na bezuvjetnoj želji,koja se odnosi na dobro bez obzira na njegovo postignuće.

Želja dakle za Bogom,o kojoj govori sv.Toma, jest ne samo izvedena i posve naravna,već je ona istovremeno i nužna,jer ju subjekt svojim vlastitim naravnim silama

izvodi iz spoznaje naravnih učinaka,te se nužno odnosi na Boga,ukoliko se on naravnim svijetlom uma spoznaje kao Najveće Dobro subjekta.Boga ne samo da možemo promatrati ukoliko je predmet nadnaravnog blaženstva,kao što nam ga objava ili vjera očituje,već ga možemo promatrati i ukoliko ga naravnim svijetlom našeg uma poznajemo kao tvorni uzrok svih stvari i kao Najveće Dobro naše naravi.Do ove spoznaje dolazimo samim naravnim razlaganjem našeg uma,pa zato i naravno želimo vidjeti Boga ne ukoliko je on vidljiv u svojoj biti t.j. ukoliko je On predmet nadnaravnog blaženstva,već ukoliko je On prvi uzrok svih stvari i najveće dobro naše naravi.Budući pak da se intuitivno gledanje Boga, ukoliko je prvi uzrok svih stvari i najveće dobro naše naravi,ne može doista postići doli intuitivnim gledanjem Boga u njegovoj biti,to naša formalna i izravna težnja,kojom težimo prema Bogu,ukoliko je prvi uzrok svih stvari i najveće dobro naše naravi,istodobno indirektno i materijalno smjera prema intuitivnom gledanju Božje biti.Tako želeći vidjeti Boga,kao prvi uzrok sviju stvari i najveće dobro naše naravi,istodobno želimo vidjeti Boga kakav je u svojoj biti.Ova pak želja nije izravna /direktna/ niti formalna, već indirektna i materialna,jer se u prvom redu,direktno i formalno,odnosi na Boga ukoliko je prvi uzrok i najveće dobro,a u drugom redu,indirektno i materijalno na Boga ukoliko on doista postoji sam u sebi.To nam potvrdjuje Ivan od sv.Tome /Joannes a S.Thoma/ kad veli:"S obzirom na nadnaravni predmet materijalno promatran,može se odnositi naravni čin iz motiva i uzroka čisto naravnog,i tada se potpuno i specifično razlikuje od čina,koji se odnosi na isti predmet iz motiva i uzroka nadnaravnog.Specifični se naime uzrok čina ne uzimlje iz predmeta matarijalno promatranog, već iz formalnog i specifičnog uzroka"/111/.

Ovu razliku izmedju materijalnog i formalnog promatranja stvari nalazimo i kod sv.Tome,koji govoreći o blaženstvu i intuitivnom gledanju Boga,veli:"Kao što se ono što je vidljivo može uzeti u dvostrukom smislu,t.j. per se kao boja,i per accidens kao čovjek,isto se tako i ono što se može željeti,ukoliko je predmet volje,može uzeti u dvostrukom smislu,t.j.per se i per accidens.Prema tome predmet volje "per se" jest dobro,a "per accidens" je ovo ili ono pojedinačno dobro.Te kao što je dobro predmet volje "per se",tako se može kazati,da je i Najveće Dobro zadnji cilj naše volje "per se".Dok se ovo ili ono pojedinačno dobro /pa i sam Bog/ postavlja kao zadnji cilj volje i kao njezin glavni predmet "per accidens"/112/.To nam još jasnije potvrdjuje sv.Toma kad veli:"Premda je intuitivno gledanje Boga samo blaženstvo,ipak ne slijedi:tkogod želi blaženstvo, da želi intuitivno gledanje Boga,jer blaženstvo kao takvo uključuje čin volje "per se",dok ga intuitivno gledanje ne uključuje"/113/.

111./Comm.inI-II,q.109.De Gratia,disp.20.ar.1.
112./Iv Sent.d.1.q.1.a.3.qa,1.a.1.
113./Ib.ad 3.

Iz ovoga što je rečeno možemo zaključiti,da se gladanje Boga kao auktora naravi odnosi na gledanje Boga kao auktora milosti,kao što se blaženstvo odnosi na gledanje Boga,jer niti se gledanje Boga kao auktora naravi može rastaviti od gledanja Boga kao auktora milosti,kao što se ni savršeno blaženstvo ne može rastaviti od gledanja Boga.A ipak premda je intuitivno gledanje Boga samo blaženstvo,ne slijedi:tkogod želi blaženstvo da istodobno želi intuitivno gledanje Boga,jer se na jedan način odnosi prema razumu blaženstvo,a na drugi način intuitivno gledanje Boga,budući da je blaženstvo predmet volje "per se",a intuitivno gledanje "per accidens".Isto tako,premda je gledanje Boga kao auktora naravi potpuno istovjetno sa gledanjem Boga kao auktora milosti,ne slijedi ipak:tkogod izričito,izravno,formalno i "per se"želi prvo,da tako isto jednakim načinom želi i drugo.Ova istovjetnost uključuje samo to,da tkogod želi gledanje Boga kao auktora naravi,izričito,formalno,izravno i "per se",takodjer želi i gledanje Boga kao auktora milosti,ali uključivo,neizravno,materijalno i "per accidens";isto kao što tkogod izričito,izravno,formalno i "per se" želi blaženstvo,istovremeno neizravno /indirektno/,tvarno /materijalno/ i "per accidens" želi intuitivno gledanje Boga,u kojem se doista sastoji pravo blaženstvo te van kojeg niti postoji niti može postojati blaženstvo.

Ako pak istražujemo temelj ove razlike,naći ćemo ga i u riječima sv.Tome.On veli da se jedna te ista stvar može promatrati s različitog stajališta i prema tome budući da volja slijedi razum,da se jedna te ista stvar može željeti s različitog stajališta;i naprotiv makar je ona u stvarnosti jedna te ista,ipak se može željeti s jednog stjališta, a ne željeti s drugog,prema tome kako je promatramo i poznajemo /114/.

"""Bog se dakle s jednog stajališta može poznavati,promatrati i željeti,dok s drugog stajališta može biti nepoznat,pa se stoga ne može ni željeti.Na ovaj način želja i njezin predmet s obzirom na Boga potpuno su i posve naravni,premda su "per accidens" i materijalno /u stvarnosti/ nadnaravni. Mi dakle težimo naravnom željom prema intuitivnog gledanju Boga samo materijalno ,jer se naša želja indirektno i "per accidens" odnosi na intuitivno gledanje Boga, koje je u stvarnosti nadnaravno,te sa formalnog gledišta nama potpuno nepoznato.Premda je intuitivno gledanje Boga sa formalnog gledišta nama potpuno nepoznato,ipak je ono nama potpuno i posve naravno,ukoliko je ono naše Najveće Dobro i naše savršeno blaženstvo,koje mi posve naravno,izravno,formalno i "per se"želimo i prema njemu težimo.Težeći na taj način posve naravno,pače i nužno prema Bogu,ukoliko je naše Najveće Dobro i savršeno blaženstvo,istodobno zbog istovjetnosti predmeta težimo, i ako materijalno i "per accidens"posve naravno, pače i nužno prama intuitivnom gledanju Boga,u kojem se sastoji naše zadnje i savršeno blaženstvo."""

Na poteškoću,koju smo prethodno postavili,a iz koje bi proizlazilo,da u nas nema naravne želje za gledanjem Boga,budući da je intuitivno gledanje Boga nama nadna-

---

114./S.Th.I-II.q.5.ar.8ad2.

ravno,odgovaramo,da mi naravno i nužno težimo prema intuitivnom gledanju Boga materijalno i per accidens,dok prema prvom uzroku i Najvećm Dobru težimo formalno i per se.Težeći pak prema Najvećem Dobru i prema blaženstvu formalno i per se, istodobno težimo materijalno i per accidens prema intuitivnom gledanju Boga,u kojem se sastoji naše savršeno blaženstvo. Volja naime slijedi razum,te se dotle protežu naravne sile naše volje u teženju i željenju prema Bogu,koliko se protežu naravne sile našeg razuma u spoznaji Boga i onoga što pripada Bogu.

Kao što je u nas nužna želja za blaženstvom, isto tako nužno želimo i svako ono pojedinačno dobro,koje ima nužnu vezu s blaženstvom.Budući pak da Bog ima ne samo nužnu vezu s blaženstvom,već se jedino i isključivo u njemu sastoji pravo blaženstvo,to slijedi,da ćemo Boga u svakom slučaju nužno željeti,ako ga shvatimo kao pravo blaženstvo,i neće nam biti nemoguće željeti ga,kao što se neće moći ne željeti,kako veli sv.Toma,onaj predmet,koji je volji predočen kao dobar sa svake strane /115/.Jedan je naime isti razlog teženja u blaženstvu i dobru,ali s tom razlikom,što se razlog teženja u blaženstvu nalazi apstraktno,dok se u Bogu nalazi konkretno. Želja se dakle nužno odnosi na Boga,ukoliko je Najveće Dobro, a razlog teženja nije direktno i formalno Božja bit,već Božja dobrota,a Božja bit je samo indirektno i materijalno.Dakle i sa ove strane mi težimo doista nužno, i ako materijalno prema intuitivnom gledanju Boga,a nužno i formalno prema Bogu ukoliko je Najveće Dobro.Shvatimo li dakle Boga kao Najveće Dobro,morat ćemo ga nužno željeti,budući da volju neophodno i nužno privlači.Ali ta privlačivost se odnosi na Boga potpuno "per accidens" t.j. slučajno,jer se Bog,dosljedno Božja bit, ne želi nužno,nego jedino ukoliko se poima i shvaća kao Najveće Dobro.Pojedinačna se naime dobra,koja imaju nužnu vezu s blaženstvom,moraju jednakom nužnošću željeti kao što se želi i samo blaženstvo.

ZAKLJUČIMO:

U razumskoj se dakle naravi na dvostruki način nalazi naravna želja za Bogom,i to:na jedan način ukoliko se Bog promatra kao prvi uzrok svih stvari,a na drugi način ukoliko se promatra kao Najveće Dobro i savršeno blaženstvo.Razlika izmedju ova dva načina sastoji se u tom:što želja za Bogom ukoliko je prvi uzrok svih stvari proizlazi iz naravnih sila prema suglasju razuma,dok želja za Bogom ukoliko je Najveće Dobro i savršeno blaženstvo pridaje se još i to što se opredjeljuje s obzirom na predmet te biva tako nužna da predmet ne samo želi,već ga ne može ne željeti,budući joj ga predložem kao Najveće Dobro.Jednim i drugim načinom težimo samo materijalno intuitivnom gledanju Boga,dosljedno prema Božjoj biti,koja se stvarno /materijalno/ istovjetuje s prvim uzrokom i Najvećim Dobrom.

I ako mi težimo samo materijalno prema intuitivnom gledanju Boga,ipak je naša želja izričita /Explicita/,

115./De veritate q.22.ar.2.

Razlog toga označuje nam sv.Toma kada veli,da želja razumne naravi ne bi bila ispravna kad nebismo činom ili sklonošću izričito težili prema Bogu /116/.Razumna bića izričito žele i ljube Boga,jer shvaćaju odnos izmedju učinka i uzroka,te ljubeći pojedinačno dobro to sve svode na Najveće Dobro i dosljedno na Boga,u kojem se nalazi svako dobro,te koji je prvi uzrok svakog dobra.

Iz svega što je rečeno možemo zaključiti, da se u nama nalazi posve naravna i izvedena želja za intuitivnim gledanjem Boga.Predmet ove želje nije formalno intuitivno gledanje Božje biti ukoliko je predmet nadnaravnog blaženstva,već je formalno intuitivno promatranje biti prvog uzroka kao takvog,koje je gledanje materijalno,entitativno i stvarno istovjetuje s intuitivnim gledanjem Božje biti ukoliko je predmet nadnaravnog blaženstva.Osim toga ova želja za Bogom nije samo naravna ukoliko se naravnim silama proizvodi,već je i nužna ukoliko Boga poimamo kao Najveće Dobro, u kome se jedino i isključivo sastoji naše blaženstvo.Ova se želja odnosi na Boga bez obzira na njezino postignuće,pa je zato bezuvjetna ili apsolutna.

Mi dakle težimo,želimo i čeznemo za Bogom i intuitivnim gledanjem Božje biti samo u toliko ukoliko ga poznajemo jedino i isključivo kao prvi uzrok svih stvari i naše najveće dobro.Težeći na taj način prema Bogu,istodobno težimo prema Njemu kakav je sam u sebi.

Ovo bi bila prava i autentična misao Andjeoskog Naučitelja sv.Tome Akvinskog o naravnoj želji za Bogom. Ovu nauku je on naučavao u svim svojim djelima,a na osobiti način u svojim glavnim djelima"Summa contra Gentiles" i"Summa Theologica".Sad nam biva jasno u kojem je smislu intuitivno gledanje Boga nama nadnaravno,a u kojem nam je smislu naravno.Nadnaravno je ukoliko je vlastito samom Bogu i ukoliko je predmet nadnaravnog blaženstva,a naravno nam je ukoliko ga naravno spoznajemo kao prvi uzrok svih stvari i kao Najveće Dobro,u kojem se jedino i isključivo sastoji naše blaženstvo.Naravna želja za gledanjem Boga posve je naravna, izvedena i nužna želja ne samo prema Bogu kao prvom uzroku i našem Najvećem Dobru,već je ona istodobno takva i prema Bogu ukoliko je sam u sebi,dosljedno prema intuitivnom gledanju Boga.U nama je dakle naravna želja i za intuitivnim gledanjem Boga,ali ne formalno ukoliko je to gledanje"intuitivno gledanje Boga",već formalno ukoliko je to gledanje "intuitivno gledanje Prvog Uzroka i Najvećeg Dobra",dosljedno samo materijalno gledanje Boga.Formalno je dakle gledanje Boga nama nadnaravno,dok je materijalno gledanje Boga nama posve naravno.Odavle proizlazi,da formalno imamo dva zadnja cilja:jedan naravni,a drugi nadnaravni;dok materijalno imamo samo jedan cilj,koji je u stvarnosti nadnaravan. Tako težeći formalno za svojim naravnim ciljem,istodobno težimo materijalno za svojim nadnaravnim ciljem.

116./De veritate q.22.ar.2.

Cijelo dakle naše biće teži i čezne za Bogom i intuitivnim gledanjem Boga;teži ne prirodjenom,niti djelomično naravnom,a niti uvjetnom naravnom željom,već jedino i isključivo posve naravnom izvedenom i nužnom željom.Stoga u intuitivnom gledanju Božje bitiukoliko je neizmjerna istina,mora biti ispunjena težnja našeg uma neograničenom istinom,a u uživanju i imanju samog Boga težnja naše volje mora biti ispunjena neizmjernim dobrom.Odatle će proizlaziti radost i veselje, koje će nas činiti za svu vječnost potpuno sretnima i blaženima.

BIBLIOGRAFIJA

Anciaux,E:
Vision intuitive de Dieu.
Collationes Tornacenses 1932.

Bainvel,J.V.:
Nature et surnaturel.
Paris 1931.

Bakšić dr.Stjepan:
Presveto Trojstvo,,
Zagreb 1941.

Balzaretti P.,O.P.
De natura appetitus naturalis.
Angelicum 1929.

Banez Fr.Dom.,O.P.:
Scolastica Comm.in I.Ang.Doct.D.Th.Aq.
Venetiis 1591.

Barac dr.Frah:
O modernoj katoličkoj apologetici.
Požega 1907.

Billuart C.R.,O.P.:
Summa S.Thomaehodiernis academiorum moribus accomodata sive
Cursus Theologiae.
Brixiae 1888.

Bouyges M.:
Le plan du Contra Gentiles de S,Thomas.
Archives de philosophie 1925.

Brisbois E.,S.J.:
Desir naturel et vision de Dieu.
Nouvelle Revue Theologique 1927.

Buonpensiere H.,O.P.:
Commentaria in I.P.Summae Theol S.Th.Aq. a Q I ad q.XXIII.
Romae 1902.

Cajetan de Vio,O.P.:
Commentaria un I,P.Summae Theolg.:
Ed.Leonina.

Cathrein V.,S.J.:
De naturali hominis beatitudine.
Gregorianum 1930.

Cuerro J.,O.P.:
El deseo natural de ver a Dios y los fundamentos de la Apologetica ammanentista.
Ciencia Tomista 1928.1929,1930.

De Broglie J.,S.J.
De la place du surnaturel dans la philosophie de S.Thomas.
Recherches de sciences religieuse 1925

Del Prado H.,O.P.:
De veritate fundamentali philosophiae christianae.
Friburgi Helv.1911.

Denzinger-Bannvvart:
Enchiridion Symbolorum.Definitium et Declarationum de
rebus fidei et morum.
Ed.XVI-XVII,Friburgi Brisgoviae 1928.

Descoqs,S.J.:
Praelectiones theologiae naturalis,cours de Theodicee.
De Cognoscibilitate Dei
Paris 1935.

Doucet V.,O.F.M.:
De naturali seu innato supernaturalis beatitudinis desiderio
iuxta theologos a saec.XII.usquŏ ad XX.
Antonianum 1929.

Dumont,S.J.:
L'appetit inne de la beatitude surnaturelle chez les auters
acolastiques.
Ephem.Theol.Lovaniensis 1931.

Fernandez A.,O.P.
Naturale desiderium videndi divinam assentiam apud D.Thomam
eiusque sholam.
Divus Thomas,Piacentiae 1930.

Ferrariensis Fr.de Silvestris,O.P.:
Commentaris in Libros Quattuor contra Gentiles S.Th.
Ed.Leonina.

Gardeil A.,O.P.
La structure de l'ame et l' experience mystique -Paris 1927.2 vol
La puissance obedientiälle au surnaturel selon S.Thomas-R.Th.1926
L'appetit suivant la doctrine de S.Thomas d'Aquin.
Dict.Theol.Cath.,t.1,c.1692-1700.

Garrigou-lagrange R.,O.P.:
De Revelatione per Ecc.Cath.proposita-Romae 1921.2 vol.
Dieu,som existance et sa nature-Paris 1928.
De sens du mystere et le clair-obscure intellectuel:
Nature et surnaturel-paris 1934.
De Deo Uno,Comm.in I.P.S.Th.-Paris 1938.

Ganzzaniga M.,O.P.
De Deo,eiusque proprietetibus in usu suorum auditorum.
Vindebonae 1763.

Gonet J.B.,O.P.
Clypeus Theologiae Thomisticae.
Antverpiae 1744.

Gonzales J.,O.P.
Commentarium et Disp.in I,P.D.Th..
Neapoli 1637.

Gotti V.L.,O.P.
Theologia Scolastico-Dogmatica iuxta mentes D.Th..
Venetiis 1750.

Goudin,O.P.
Tractatus Theologici iuxta inconcussa tutissimaque
Dogmata D.Thomae Aq.cura P.Dummetmuth.
Lovanii 1874.

Gračanin dr.Djuro:
La personalite rorale d'apred Kant et sa critique a la lumiere de la philosophie thomiste-Paris 1935.
Moderni filozof - branitelj kršćanstva.Sarajebo 1935.
Odnošaji naravnog i nadnaravnog reda.Zagreb 1936.

Gredt J.,O.S.B.:
Elementa Philosophiae.
Friburgi Brisgoviae 1926.2.vol.

Hugon Ed.,O.P.
Cursus Philosophiae Thomisticae.Parisiis 1905,6 vol.
Tractatus Dogmatici ad modum Commentarii in praecipuas
Quaestiones Dogmaticas Summae Thelogicae D.Th.Aq.Parisiis 1927.

Janssens,O.S.B.:
De Deo Uno.
Friburgi 1909.2 vol.

Joannes a S.Thomas,O.P.
Cursus Philosophicus Thomisticus -Taurini 1933-1937.3 vol.
Cursus Theologicus in Summam Theol..Parisiis 1883.

Laporta J.,O.S.B.:
Les notions d'appetit naturel et de puissance obedientielle
chez Saint Thomas.-Ephem.Lovan.1928.

Laurent E.:
Le desir naturel de la beatitude et l'existence de Dieu.
Revue de Philosophie 1930.

Ligeard.H.:
De raport de la nature et du surnaturel d' apres les theologiens
scolastiques du XIII e au XVIIIe siecle.
Revue pratique d'Apologetique 1907-1908.

Motte A.,O.P.:
Desir naturel et beatitude surnaturel -Bulletin Thomiste 1932.
La possibilite de la vision beatifique -B.Th. 1935.

Mulard R.,O.P.:
Desir naturel de connaitre et vision beatifique.
Revue des sciences philosophiques et theologiques 1925.

Paluschak,O.P.:
Imago Dei in homine.
Xenia Thomistica 1925.

Pirotta A.,O.P.:
Disputatio de potentia obedientiali iuxta thomisticam doctrinam
Divus Thomas,Piacentiae 1929-1930.

Raineri A.,O.P.:
De possibilitate videndi Deum per essentiam.
Divus Thomas,Piacentiae 1936.

Ramirez J.M.,O.P.:
De hominis beatitudine Tractatus Theologicus,Tomus I:
Continens prolegomena tria et primum totius operis librum
De homins beatitudine in communi.
Salmaticenses 1942.

Ritzler R.,O.F.M.:
De naturali desiderio beatitudinis supernaturalis
ad mentem S.Th.-Romae 1938.
Roland-Gossğlin,O.P.
Beatitudine et desir naturel d'apres S.Thomas d'Aquin.
Rev.des scienc.phil.et theol.1929.

Sartori A.,dott.:
La visione beatifica,la dottrina e la controversia nella
storia.
Torino 19291

Sqtolli Fr.:
In Summam Theol.D.Thomae Aq.Praelec-tiones.
Romae 1884.

Stadler dr.Josip:
Filozofija,svezak VI:Naravno bogoslovlje.
Sarajevo 1915.

Trancho A.,O.P.
Fundamento,natureleza y valor apologetico del deseo natu-
rali de ver a Dios.
Ciencia Tomista 1931.

Vallaro,O.P.:
De naturali desiderio videndi essentiam Dei et eius valore
ad demonstrandam possibilitatem eiusdem visionis Dei
quidditativae.-Angelicum 1934.
De natura capacita is intellectus creati ad videndam di-
vinam essentiam.- Angelicum 1935.

Zimmermann dr.Stjepan:
Duševni život. -Zagreb 1932.

S.Thomae Aq.opera omnia- secundum es Leoninam,Parmensem
a.1864 et Marietti 1927.

Nije nam bilo u nakani navoditi sve auktore,koji su pisali o ovom predmetu,već samo najglavnije,i to naročito tomističkog smjera,koji su raspravljali predmet.

S A D R Ž A J :

	Strana:
I. Naravna želja za Bogom nije prirodjena	6
II. Naravna želja za Bogom nije djelomično naravna niti nadnaravna	12
III. Naravna želja za Bogom nije uvjetna	16
IV. Naravna želja za Bogom je izvedena te posve naravna i nužna	22
V. Zaglavak	26
Bibliografija	32